

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

22^e JAARGANG

WOENSDAG 6 OCTOBER 1937

No. 1136

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Timbergen; F. de Vries en
H. M. B. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris)

Redactie-adres: Pieter de Hoeweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

Blz.

DE MILLIOENENNOTA 1938 door Mr. Dr. A. van Doorninck	726
De positie der algemeene banken in het economisch leven van Nederland door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart	728
Rotterdam in het tweede kwartaal van 1937 door Mr. W. F. Lichtenauer	730
Prijshandhaving in de Vereenigde Staten door Dr. Th. van Luytelaer	732
De Rijksmiddelen over Augustus 1937	733
AANTEKENINGEN:	
Leeningen met gestaffelde rente	734
Het wereldverbruik van niet-ijzerhoudende metalen	735
De zichtbare suikervoorraden in de wereld	736
INGEZONDEN STUKKEN:	
De afroaming van het verkeer door F. W. C. Blom met Naschrift door A. M. Groot	736
Het nieuwe vennootschapsrecht in Zwitserland door M. J. W. J. Eckhardt Jr.	737
ONTVANGEN BOEKEN	738
MAANDOIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	737
Emissies in Augustus 1937	739
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen	739
Statistieken:	
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	740, 741, 744
Groothandelsprijzen	742-743

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Op de wisselmarkt trok wederom het Fransche devies de voornaamste aandacht. De contante koers liep bij schokken verder terug en desondanks steeg ook het termijn-disagio weer belangrijk. De contante notering passeerde den drempel van f 6, waar beneden echter spoedig door de Fransche autoriteiten weer steun werd geboden. Wat de technische positie van de markt betreft kan natuurlijk geconstateerd worden, dat na het zomerreisseizoen normaliter de vraag naar deze valuta geringer wordt. Ook de handelsbalans verslechtert nog steeds, want het is bekend, dat zoolang een valuta afbrokkelt, de waarde van den import zich sneller aanpast aan de depreciatie dan die van den export, zoolang althans quantitatief de uitvoer nog niet van de koersdaling profiteert. Veel belangrijker blijft echter nog steeds de kapitaalvlucht al of niet indirect gekoppeld aan im- en export. Exporteurs realiseeren niet hun verkoopprovenu en importeurs dekken voortijdig in of vervroegen het transfer door accepttransacties gepaard gaand met discontingering in Frankrijk. Voeg daaraan toe de normale „particuliere” kapitaalvlucht en het is duidelijk dat los van de loopende posten der betalingsbalans een groot surplusaanbod in Francs ontstaat. Het vertrouwen in de markt der Regeering om een grens te stellen aan de monetaire ontreddeering blijft de kern van het probleem, en daarom kan men ook thans nog geen eind aan het proces zien. Tijdelijk is er weer eenige verademing mede door contramine-dekking.

Een ander punt, dat de aandacht trekt, is de Londensche goudnotering. Deze vertoont een agio op den Dollarkoers, er is weer vraag voor oppottingsdoeleinden. Het lijkt niet onmogelijk, dat Fransche kapitaalvluchtelingen, bevreesd voor eventuele afspraken tusschen de Fransche en andere regeeringen terzake van uitwisselen van gegevens over gevluht kapitaal, een goudbezit, dat overal „verstopt” kan worden, prefereeren boven een geldsaldo dat bij een bank staat.

De Gulden is vast gestemd, het Egalisatiefonds neemt weer Dollars op.

Onze beleggingsmarkt toont teekenen van verder herstel. De Indische leening noteert boven den prijs van uitgifte, en emittenten van in den laatsten tijd niet geheel geplaatste leeningen zijn in staat de onverteerde restanten geleidelijk te spuien tegen eerder oplopende koersen.

DE MILLIOENENNOTA 1938.

Het belangrijke Staatsstuk dat Millioenennota heet, is dit jaar met bijzondere belangstelling tegemoet gezien. Niet alleen toch is het de eerste nota van een nieuwe Regeering en dus reeds om die reden van min of meer principieele beteekenis, maar bovendien heeft de reeds verleden jaar aan den horizon opkomende opleving inmiddels verdere vorderingen gemaakt en bij velen de illusie gewekt, dat thans de tijd voor de vervulling van tijdens de crisis noode onderdrukte wenschen zal zijn aangebroken.

Er schijnen thans met betrekking tot het budgetaire Staatsbeleid drie stroomingen te onderscheiden. De eerste, welke onlangs is verdedigd in het Christ. Historisch dagblad De Nederlander, gaat er van uit dat thans in de allereerste plaats aandacht moet worden geschonken aan hetgeen noodig is voor de instandhouding van de Volkskracht en dat indien hierdoor onverhoopt begrootingstekorten zouden ontstaan of blijven voortbestaan, daarin voorloopig dan maar moet worden berust.

Het behoeft geen uitvoerig betoog dat deze leer van het z.g. ethisch minimum gelijkstaat met een zuivere speculatie op de toekomst en om die reden op een program van reële welvaarts-politiek bezwaarlijk kan voorkomen. Overigens is moeilijk aan te nemen, dat hier te lande de meerderheid des Volks niet duidelijk gemaakt zou kunnen worden dat de Volkskracht niet doeltreffender aangetast kan worden dan door het Volk te laten leven boven zijn draagkracht; enkele ons omringende landen hebben dit ten overvloede in den laatsten tijd nog eens duidelijk gedemonstreerd.

Gevaarlijker schijnt daarom de tweede strooming, die weliswaar vasthoudt aan de noodzakelijkheid van het sluitend budget, doch meent te kunnen aantoonen, dat door de verbeterde conjunctuur het evenwicht in ontvangsten en uitgaven weder is hersteld, ja zelfs de tijd der batige saldi weder is aangebroken. Deze opvatting is ook daarom zooveel gevaarlijker, omdat zij zich op cijfers beroept en daarom een dieper doordringen in de begrootingstechniek noodig maakt dan de groote massa zich kan veroorloven, terwijl deze massa zoo gaarne gelooft, hetgeen zij hoopt en om die reden dergelijke becijferingen gaarne critiekloos aanvaardt. Een voorbeeld van deze strooming levert de beschouwing van het Kamerlid Mr. Teulings in het maandblad de R.K. Staatspartij van 31 Augustus 1937, overgenomen in de Maasbode van Zaterdag 11 September j.l. Avondblad.

Mr. Teulings gaat uit van het in de Millioenennota 1937 becijferde tekort, hetwelk na verlenging van de alleen voor 1936 toegestane heffingen, f 35.9 miljoen bedraagt; hij neemt aan dat van de in het dekkingsplan opgenomen perspectiefbesparingen in-middels f 7 à 8 miljoen effectief zal zijn geworden en dat een door hem opgesomde reeks van meevallers tot een gezamenlijk bedrag van 76 miljoen het tekort op den dienst 1937 zal hebben doen omslaan in een batig saldo van f 48 miljoen. Bij de raming voor 1938 gaat Mr. Teulings uit van evengenoemd batig saldo van f 48 miljoen, welke hij weer verhoogt met een aantal door hem geschatte gunstige factoren tot een gezamenlijk bedrag van f 48.5 miljoen, zoodat het overschot 1938 f 90 à f 100 miljoen zou bedragen. Dit overschot wordt weliswaar verkleind door verschillende nadeelende factoren als het natuurlijk accres, de hogere defensie-uitgaven, de steun aan noodlijdende gemeenten, het gestegen levenspeil e.d., doch Mr. Teulings meent, dat ook na aftrek van hetgeen hiervoor benodigd is, er nog een behoorlijk bedrag voor saneering van het budget zal overblijven.

Plaatsruimte belet mij thans uitvoerig op deze becijfering in te gaan. Slechts moge de opmerking worden gemaakt, dat becijferingen als de bovenstaande opnieuw het bewijs leveren hoe gevaarlijk het is het in de laatste jaren door opvolgende Regeeringen in

toenemende mate toegepaste systeem te blijven volgen van begrootingstekorten in de Millioenennota „weg te werken”. Dat dit gevaar niet afdoende kan worden bestreden door in hetzelfde Staatsstuk beschouwingen op te nemen omtrent het onzuivere van een aldus weg-gewerkt of kunstmatig verminderd tekort leert op-nieuw wederom het artikel van Mr. Teulings, die eenvoudig het eindtekort, waartoe de Regeering in de Millioenennota is gekomen, overneemt en de correctieven weglaat, die de Regeering op dit door haar aanvaarde eindtekort zelve heeft aangegeven. Het zou niet billijk zijn er Mr. Teulings een verwijt van te maken, dat hij voortbouwt op een tekort, dat de Regeering tenslotte ondanks haar eigen critiek heeft aanvaard. Maar niettemin is voor een critische beoordeeling van de financieele positie van het Rijk een begrootingstekort voor 1937 van f 35.9 miljoen volkomen ondeugdelijk.

* * *

De algemeene erkenning, dat het budget moet sluiten, gepaard aan de onmogelijkheid om het sluitend te maken, heeft er steeds meer toe geleid begrootingen te doen sluiten „op papier”. Tegen het gevaar van deze praktijk kan niet met te grooten ernst worden gewaarschuwd; niet alleen liggen er op dit terrein vrijwel onbeperkte mogelijkheden, zoodat tenslotte de begrooting elke waarde als basis voor het financieel Staatsbeleid zou gaan verliezen, maar bovendien — wat niet minder ernstig is — verliest het publiek meer en meer de juiste beoordeelingsmaat-staf van hetgeen in de openbare huishouding wél en niet geoorloofd is. Met tal van voorbeelden zou aange-toond kunnen worden, hoezeer ook ons Volk op dit hoogst belangrijke punt van degelijk overheidsbeheer bezig is achteruit te gaan. Plaatsruimte belet mij er meer dan een enkele te noemen.

Het behoort tot de absoluut noodzakelijke eischen van een behoorlijk budgetair beleid om reserves te vormen. Zij, die daarvan niet overtuigd mochten zijn mogen zich de vraag voorleggen, hoe wij de achter ons liggende crisisjaren zouden zijn doorgekomen, indien niet bij het uitbreken van de crisis ruime reserves ter beschikking hadden gestaan; zijn niet in de periode 1930/34 de crisisuitgaven uitsluitend gefinancierd uit een reserve van het leeningsfonds en is niet laatstelijk in de begrooting 1937 met de grootste nauwkeurigheid gespeurd waar nog iets te vinden was wat op een reserve leek, teneinde daarmede het budget tekort te kunnen verminderen? Wat zou er van ons staatscrediet geworden zijn, indien niet door een ruime buitengewone aflossing onze schuldpositie bij het intreden van de crisis gunstig was geweest? Ondanks dit alles is het zeer waarschijnlijk, dat iemand die de stelling zou willen verdedigen dat reservevorming behoort tot de normale staatsuitgaven, daarvoor op dit oogenblik geen meerderheid meer zou kunnen vinden. Men is desnoods nog bereid te erkennen, dat reserves nuttig en noodig zijn maar men laat de vorming daarvan aan de toekomst over. Mr. Teulings, die uitdrukkelijk verklaart een vijand te zijn van een nonchalante financieele politiek gaat zelfs zoo ver, dat hij de reservevorming bestrijdt en de huidige boekingsmethode, die de reservevorming heeft teniet gedaan „eigenlijk en in wezen” juister acht.

Nog een ander voorbeeld. Het is nauwelijks een twaalf-tal jaren geleden, dat vrij algemeen werd erkend, dat de Overheid mede heeft te zorgen voor de noodzakelijke kapitaalvorming en dat de Staat, door de successiebelasting onder zijn gewone inkomsten te rekenen, kapitaalvernietigend werkt, zoodat om dit te compenseren o.m. een conservatief criterium moet worden aangelegd bij de beoordeeling van de vraag, welke uitgaven ten laste van den kapitaaldienst gebracht mogen worden. Leg nu eens naast deze toch geenszins overdreven inzichten, die bovendien zeer tot de welvaart van ons land hebben bijgedragen, de opvattingen van thans! Niet alleen is de successie-

belasting verhoogd en wordt er geleend voor uitgaven, welke vroeger niemand op den kapitaaldienst zou hebben willen toelaten (men denke bijv. aan het Werkfonds, het Werkloosheidssubsidiefonds en het Verkeersfonds), maar bovendien heeft men de aflossing op de Staatsschuld teruggebracht tot pl.m. 1 pCt.

Dat wij op deze wijze naar twee kanten achteruitgaan, eenerzijds doordat aan de improductieve Staatsschuld teveel wordt toegevoegd, terwijl er anderzijds te weinig afgaat, heb ik niet lang geleden in De Economist trachten aan te toonen; ik meende dat in ieder geval de aflossing op onze Staatsschuld zoo spoedig mogelijk op het normale percentage van 2½ pCt. moet worden teruggebracht en dat zolang dat niet kan wij ons er van bewust moeten zijn, dat de Rijksbegrooting een extra-tekort terzake heeft van ten minste f 46 miljoen. Mr. Teulings schrijft dienaangaande:

„Wij wenschen in het geheel niet een nonchalante „financieele politiek aan te bevelen. Doch evenmin „wenschen wij aan den liberalen drang, in de liberale „grootpers reeds tot uiting komend, toegegeven te „zien om het algemeen welzijn en de boekingspostula- „ten van Mr. Van Doorninck te identificeren.” Wij zullen den schrijver niet volgen op het politieke terrein, waarheen hij deze zakelijke aangelegenheid overbrengt; slechts merken wij op, dat zulk een overbrenging geen bewijs van kracht schijnt in een zakelijke discussie.

* * *

Wij komen thans tot de derde strooming, die vastgehouden wil zien aan de eischen van een degelijk financieel overheidsbeheer als primaire voorwaarde voor de instandhouding en verbetering van onze Volkswelvaart en in verband daarmee tot de Millioenennota 1938.

De Millioenennota 1938 maakt door haar duidelijke en eerlijke berekening van het werkelijk tekort een reëlen en gunstigen indruk.

Officieel luidt de balans:

gewone uitgaven	f 703.195.931
gewone middelen	„ 689.950.275
Nadeelig saldo	f 13.245.656

Dit resultaat is f 20 miljoen gunstiger dan het jaar 1937 voor welk jaar het budgetair tekort met inachtneming van de voor dat jaar toegestane belastingverzwaring is becijferd op f 33.250.061.

Deze vooruitgang van f 20 miljoen kan als volgt worden gespecificeerd:

Stijging der middelen	f 50.1 miljoen
Stijging der gewone uitgaven „ 34.4 „	„
Hooger middelensaldo	f 15.7 miljoen
Gewijzigde lastenverdeling van de defensie- uitgaven met Ned.-Indië	„ 6.5 „
Geëffectueerde perspectiefbesparingen	„ 3.3 „
Totaal gunstiger	f 25.5 miljoen
Af: de verhoogde steun aan noodlijdende gemeenten ..	f 3.05 miljoen
Verhoogde storting in het Invaliditeits- en Ouder- domsfonds	„ 2.5 „
Totaal	„ 5.5 „
Blijft gunstiger	f 20 miljoen

Intusschen heeft het bovenbecijferde tekort alleen betekenis voor de vergelijking met het jaar 1937. Het werkelijk tekort voor 1938 is naar de Minister van Financiën duidelijk en onomwonden verklaart belangrijk hooger en bedraagt volgens zijn berekening f 84.720.656.

Het officieele tekort van f 13.245.656 moet nl. worden verhoogd met de navolgende onreële besparingen van de begrooting 1937:

Stopzetting van de uitkeering der annuïteit aan het Spoorwegpensioenfonds	f 9.000.000
Ontlasting van den gewonen dienst van het Werkloosheidssubsidiefonds door voorschot- ten laste van den kapitaaldienst te ver- strekken	„ 8.550.000
Gedeeltelijk achterwege laten van de stortin- gen in de Sociale Verzekeringsfondsen	„ 31.000.000
en naar de Regeering aanvankelijk van oordeel is ook met de navolgende in vo- rige begrotingen ten onrechte opgenomen bezuinigingen:	
Overbrenging van uitgaven van den gewonen dienst van het Verkeersfonds naar den ka- pitaaldienst	„ 8.000.000
Idem van uitgaven van den gewonen dienst van Sociale Zaken naar den kapitaaldienst ..	„ 1.825.000
Overbrenging naar den gewonen dienst van de rente van beleggingen van het Muntfonds ..	„ 2.880.000
Stopzetting van de bijzondere reserveering bij de Staatsbedrijven	„ 7.720.000
Stopzetting van de reservevorming ten aan- zien van de Woningbouwvoorschotten	„ 2.500.000
Totaal verhooging van het tekort	f 71.475.000

Men ziet hieruit hoezeer de Regeering ernaar streeft zoo spoedig mogelijk naar een reëel budget terug te keeren en hoezeer Zij zich bewust is van het groote gevaar, dat in de zoo verleidelijke en gemakkelijke lastenverschuiving naar de toekomst is gelegen door uitgaven, die op den gewonen dienst thuis behooren, naar den kapitaaldienst over te brengen. Moge de Minister van Financiën, aan wien art. 11 van de Comptabiliteitswet uitsluitend de beslissing heeft opgedragen, welke uitgaven op den kapitaaldienst mogen voorkomen, zich ook in de toekomst met succes weten schrap te zetten tegen nieuwen aandrang in de verkeerde richting, welke ongetwijfeld op hem zal worden uitgeoefend.

Nog meer lichtpunten zijn in deze Millioenennota aan te wijzen. Belangrijk is ook, dat de uit conversie van de Staatsschuld te verwachten rentebesparing niet bij voorbaat in het budget is verwerkt ter vermindering van het algemeen tekort, maar gereserveerd blijft voor de zoo noodzakelijke versterking van de schuldaflossing. Zonder twijfel zal deze te verwachten rentebesparing niet voldoende zijn om de aflossing van de Schuld weer op het normale noodzakelijke minimum te brengen, maar als eerste stap naar een beteren koers verdient het thans genomen initiatief hartelijke toejuiching.

Niet minder belangrijk is de mededeeling, dat de verdere stijging der defensie-uitgaven, waarvan het einde nog niet schijnt te zijn bereikt, voor een deel gefinancierd zal moeten worden uit nieuwe middelen. Hoezeer men overtuigd moge zijn van de economische noodzakelijkheid om belastingen te verlagen in plaats van te verhooogen, het feit valt niet te loochenen, dat als de tegenwoordige politieke toestand nieuwe uitgaven voor de veiligheid des Volks onvermijdelijk maakt, die uitgaven ook door het tegenwoordig geslacht gedragen zullen moeten worden en niet naar de toekomst mogen worden verschoven. Ook op dit punt spreekt de Millioenennota duidelijke en gezonde taal.

Dat de Regeering na de verwarring, welke de crisisjaren ook bij ons in de openbare huishoudingen van Rijk en gemeenten hebben teweeggebracht, de saneering der openbare budgetten thans als eerste voorwaarde voor den wederopbouw van de Volkswelvaart op den voorgrond stelt, kan slechts met instemming worden geconstateerd. Dat zij hierin in zoo belangrijke mate wordt geremd door de eischen, welke de landsverdediging stelt, moet ten eerste worden betreurd, doch moet als een gevolg van internationale verhoudingen, welke buiten de macht der Regeering liggen worden aanvaard, al zal ook op dit onderdeel het noodzakelijk minimum niet moeten worden overschreden. Doch overigens verdient het toejuiching, dat de Regeering toont ook in zooverre met de bud-

get-saneering ernst te willen maken, dat zij afwijst de vervulling van allerlei wenschen als salarisverhooging, verlaging van de leerlingenschaal, uitbreiding van de ouderdomsverzekering e.d. welke vervulling de nog lang niet gedekte begrotingstekorten opnieuw zou verhoogen.

Want men meene niet, dat de Regeering bij de berekening van het werkelijk tekort van f 84.7 miljoen zou hebben overdreven.

Naar mijn meening is dit tekort zelfs niet onbelangrijk te laag berekend. Ik noemde reeds de aflossing op de Staatsschuld die, enkel door de rentebesparing bij conversie voor verhooging der aflossing te bestemmen, niet op het normale peil kan worden teruggebracht. Voorts schijnt weliswaar thans de begroting van het Werkloosheidssubsidiefonds in evenwicht gebracht, doch alleen indien het nadeelig saldo van dat fonds over 1935 ad f 14.7 miljoen, welke op de begroting voor 1938 dekking had behooren te vinden buiten beschouwing, wordt gelaten. Ook blijf ik voorshands van meening, dat de financiering van de N.O. inpoldering van de Zuiderzee de toekomst met veel te zware lasten bezwaart en dat in ieder geval het renteverlies tijdens de uitvoering ten laste van den gewonen dienst zou moeten worden afgeschreven.

Bovendien zullen er bij een meer aandachtige beschouwing van het budget heel wat uitgaven zijn aan te wijzen, welke thans ten laste van den kapitaal-dienst zijn gebracht, doch in een op de continuïteit ingestelde volkshuishouding op den gewonen dienst thuis behooren. Een beschuldiging van overdrijving met betrekking tot het door de Regeering becijferde tekort zou dus stellig misplaatst zijn.

Intusschen is er één punt waaromtrent de Millioenennota in het duister laat. De Regeering stelt zich onomwonden op het standpunt, dat de stijging der middelen niet automatisch het evenwicht in de begrotingen zal herstellen. Haar conclusie luidt, dat bij de vaststelling van den financieelen koers, dien de Regeering in de naaste toekomst meent te moeten sturen, voor de volvoering van de taak, die zij zich heeft gesteld met betrekking tot het behoud van de volkskracht, budgetaire saneering onvermijdelijk is. Bij de verdere uitwerking van deze hoopvol stemmende conclusie echter rijst er twijfel omtrent de maatregelen, welke de Regeering ter bereiking van dit gestelde doel denkt te nemen.

Dat de ruimer vloeiende middelen in principe beschikbaar moeten blijven voor verbetering van het budget en niet gebruikt kunnen worden voor nieuwe uitgaven spreekt vanzelf, daar anders geen daling, maar wegens het natuurlijk accres, een stijging van het tekort zou ontstaan. Maar het is wel zeer de vraag of deze automatische verbetering van de inkomsten tezamen met de even automatische verlaging van de uitgaven bij verdergaande vermindering van de werkloosheid voldoende zouden zijn om werkelijk binnen afzienbaren tijd tot saneering van het budget te geraken. Te minder is dit aannemelijk, indien vastgehouden wordt aan het groote economische belang eener belastingverlaging. Wat bedoelt in dit verband de Regeering dan echter met de navolgende zinsnede onderaan bladzijde 22: „De Regeering heeft vertrouwen, dat indien het verloop van de middelen zich in gunstige richting blijft ontwikkelen en ook de crisisuitgaven, welke op de Rijksbegroting drukken als gevolg van een gunstige ontwikkeling van den economischen toestand kunnen worden verlaagd, bij een beleid als de Regeering heeft aangegeven het reëel sluitende budget zal worden bereikt”?

Deze zinsnede behoeft niet te beteekenen, dat de Regeering van plan is af te wachten, of de budgetaire saneering niet vanzelf komt als gevolg van een verbetering van de economische omstandigheden en een stopzetting inmiddels zooveel mogelijk van het uitgaven-acres.

Na het voorafgaande klare betoog van de geheele Millioenennota, zou deze conclusie aan het slot zelfs eenigszins misplaatst zijn. Maar niettemin laten de bewoordingen aan duidelijkheid niets te wenschen over en aangezien de maatregelen, welke tot een werkelijke verlaging van het uitgavenpeil zouden leiden zeker niet aan de oppervlakte liggen en een langdurige voorbereiding eischen, schijnt het niet geheel misplaatst op de onzekerheid, welke de Millioenennota wekt met betrekking tot de plannen der Regeering om ook actief de saneering van het budget ter hand te nemen, de aandacht te vestigen.

A. VAN DOORNINCK.

DE POSITIE DER ALGEMEENE BANKEN IN HET ECONOMISCH LEVEN VAN NEDERLAND.

Voor den op 25 September jl. te Den Haag gehouden Accountantsdag heeft Mr. D. Crena de Iongh, President van de Nederlandsche Handel-Maatschappij, een referaat samengesteld over bovengenoemd onderwerp. De discussie, welke daarover gevoerd werd, geeft mij aanleiding tot enkele opmerkingen. Deze hebben betrekking op den invloed, welke het bankwezen uitoefent op het conjunctuurverloop.

De inleider heeft zich zoowel in zijn schriftelijk referaat als in zijn mondelinge toelichting gesteld op zuiver practisch standpunt en alles, wat voor zijn gevoel naar abstrakte theorie zweemde, opzettelijk vermeden. Dat is ongetwijfeld zijn goed recht. Voorts heeft hij echter de algemeene banken bekeken van uit een bepaalden gezichtshoek, en wel van wat men kan noemen het „privatwirtschafelijke” standpunt. Deze beschouwingswijze komt mij minder bevredigend voor, hetgeen ik zoo aanstonds nader hoop toe te lichten.

Volgens de opvatting van Mr. Crena de Iongh zijn de algemeene banken niet anders dan bemiddelaars in het credietverkeer. Zij scheppen geen geld, maar trachten de gelden, die zij van haar crediteuren en depositohouders ontvangen, zoo goed mogelijk rendabel te maken door credietverleening, effecten- en emissiezaken. Daarbij is een eerste vereischte, dat de banken voldoende liquide blijven:

„De ervaring heeft den banken geleerd, dat zij in de eerste plaats moeten voldoen aan den eisch van liquiditeit. Het dienen van andere economische belangen staat in rangorde achter bij het voldoen aan de eischen der liquiditeit, dat als een economisch belang van eerste orde dient te worden beschouwd. Daarnaast dienen de banken, als ieder ander bedrijf, aandacht te besteden aan de rentabiliteit en aan de risico's, welke uit de zaken, die zij drijven, voortvloeien.”

Of de banken haar taak naar behooren vervullen, kan alleen worden vastgesteld aan de hand van de rentabiliteitscijfers van het bankbedrijf. Daarover leest men in de inleiding het volgende:

„De rentabiliteit kan naar buiten als maatstaf gelden bij de beoordeeling van de vraag, of de banken haar taak op de juiste wijze, dit is in overeenstemming met het algemeen economisch belang, vervullen. In dit opzicht geldt voor de banken hetzelfde criterium als voor elk ander economisch orgaan. Een criterium van objectieve nuttigheid der prestaties is immers noch voor concrete goederen produceerende, noch voor diensten bewijzende bedrijven te stellen.”

Vervolgens wordt betoogd, dat de algemeene banken in Nederland haar bedrijf in voldoende mate hebben weten uit te breiden om aan alle redelijke credietbehoeften van het economisch leven hier te lande te kunnen voldoen, voor zoover deze bevrediging past in het kader van het bankbedrijf. Dit laatste dient in het oog te worden gehouden bij de vraag, of de banken voldoende hebben gedaan voor de bevrediging van een credietbehoefte, welke uit een oogpunt van liquiditeit niet zelden gevaren met zich brengt, t.w. de credietbehoefte der industrie. Mr. Crena de Iongh stelt zich, hetgeen den lezer niet

verwonderen zal¹⁾ te dien aanzien op het standpunt, dat daarbij de rol der algemeene banken van beperkten omvang zal moeten blijven. Voor het overige echter is het, aldus de inleider, niet twijfelachtig of de banken zijn volkomen in staat gebleken om de middelen aan het bedrijfsleven toe te voeren, waaraan dit behoefte vertoont. En blijkbaar acht hij op grond van de rendabiliteit, bezien over een eenigszins lange tijdsperiode, de taakvervulling door de banken, beoordeeld naar het hier boven genoemde criterium, bevredigend; het tegendeel werd althans niet beweerd.

Dit standpunt zou mij slechts dan verdedigbaar voorkomen, wanneer inderdaad moest worden aangenomen, dat de rol van de algemeene banken in het economisch leven geen andere dan een zuiver bemiddelende is. Dit is echter, naar het mij toeschijnt, niet het geval.

In tegenstelling toch tot Mr. Crena de Iongh meen ik, dat de algemeene banken behalve een zuiver bemiddelende functie in het credietverkeer wel degelijk een tweede taak vervullen, t.w. die der *geldcreatie*. In de over het referaat gevoerde discussie werd zulks ook naar voren gebracht, en wel door Ir. G. A. Kessler, die daarbij de bekende uitspraak van Hartley Withers aanhaalde: „Every loan creates a deposit”. Deposito's en rekening-courant-saldi toch zijn evenzeer geld als bankpapier; zij onderscheiden zich daarvan slechts in den vorm en kunnen worden betiteld als „*giraalgeld*”.

Nu komt het standpunt, dat vele bankiers in binnen- en buitenland tegenover dit giraalgeld innemen en dat ook door Mr. Crena de Iongh wordt gedeeld, hierop neer, dat dergelijk geld niet door de banken zelf wordt „geschapen”. Zij erkennen, dat geldcreatie, gebaseerd op credietverleening, mogelijk is en geven grif toe, dat deze bij de uitgifte van niet door goud gedekt bankpapier voorkomt. Maar zoodra zij de sfeer van de centrale bank verlaten en die van hun eigen bedrijf binnentreden, wordt de geldscheppende kracht der banken geloofend.

De verwerping van de geldscheppende kracht van het particuliere bankwezen vindt vermoedelijk haar verklaring in het feit, dat deze kracht niet onbeperkt is en dat de leiders der particuliere banken zoo sterk onder den indruk van de grenzen der geldcreatie zijn, dat zij er onwillekeurig toe komen het bestaan dezer laatste geheel en al te ontkennen.

Nu is inderdaad de *individuele* bank niet bij machte tot aanzienlijke bedragen nieuw geld te scheppen, tenzij aan een aantal voorwaarden voldaan is, die zij niet zelf in de hand heeft. Verleening van een nieuw crediet geeft aan den credietnemer, als hij zijn crediet niet in den vorm van gemunt geld of bankpapier opneemt, de beschikking over een quantum nieuwe koopkracht, waarmee hij door afgifte van cheques of door overschrijving op rekening van andere bankcliënten betalingen kan bewerkstelligen. Maar als deze betalingen geschieden aan personen, die hun bankrekening niet onderhouden bij de instelling zelve, die het crediet heeft verleend, zoo verliest deze in de bankclearing kasmiddelen, tenzij of de andere banken tegelijkertijd en in hetzelfde tempo nieuwe credieten hebben verleend, waaruit in de clearing de noodige tegenvorderingen ontstaan, of wel de centrale bank nieuwe kasmiddelen in den vorm van bankpapier (of van saldi in rekening-courant, die voor de particuliere banken dezelfde betekenis hebben als kas) beschikbaar stelt, waardoor het verlies aan kasmiddelen als gevolg van credietexpansie weer wordt goedge maakt. De individueele bank is derhalve sterk beperkt in haar bewegingsvrijheid,

¹⁾ Reeds vroeger heeft Mr. Crena de Iongh zich in denzelfden geest uitgelaten in een voordracht voor het Kon. Instituut van Ingenieurs; zie daarover mijn artikel „Banken en industrie” in Econ.-Stat. Ber. van 14 Augustus 1929, blz. 732, v.v.

en zulks nog te meer, indien zij werkt in een land, welks geldwezen aan een internationalen standaard is gebonden, waardoor zij niet slechts van het tempo van credietverleening in haar eigen land, doch ook van dat in het buitenland afhankelijk is.

Daarbij komt nog, dat geen bankier geld kan scheppen, wanneer hij niet iemand vindt, die crediet bij hem wil nemen of die tegen verkrijging van giraalgeld bereid is om hem effecten of andere door de bank begeerde goederen te verkoopen. M.a.w. de bank kan niet nieuw geld in het verkeer persen, tenzij daartoe van de andere zijde van het bankloket de noodige bereidwilligheid wordt betoond.

Het is onder deze omstandigheden niet te verwonderen, wanneer de individueele bankier verklaart, dat zijn bank geen geld kan scheppen, en wanneer hij op grond daarvan tot de conclusie komt, dat dus het bankwezen in de conjunctuur geen actieve, doch uitsluitend een passieve rol speelt.

Hoe begrijpelijk deze conclusie ook is, zij is niettemin zeer aanvechtbaar. De fout toch schuilt hierin, dat, wat den *individueelen* bankier niet of slechts in zeer beperkte mate mogelijk is, voor het *geheele* bankwezen van een land geenszins onmogelijk behoeft te zijn. De opeenvolgende conjunctuurgolven leeren, hoe telkens weer in hausseperioden enorme bedragen aan nieuw bankcrediet, en daarmede aan nieuw ruilmiddel in den vorm van giraalgeld aan effectenbeurs, bedrijfsleven en Overheid beschikbaar worden gesteld. Ik wil in het midden laten, of dergelijke injecties van nieuwe koopkracht de conjunctuur als zoodanig in het leven roepen, en of, als dit niet geschiedde, de geheele conjunctuurschommeling achterwege zou blijven. Daarover kan men twisten. Persoonlijk ben ik niet de meening toegedaan, dat het economisch leven bij gelijk blijvend omvang van het geldquantum het beeld van spiegelglad meer zou vertoonen. Maar, zoals gezegd, op deze vraag behoef ik thans niet in te gaan, omdat toch zeker als onbetwistbaar kan worden aangenomen, dat groote wijzigingen in den omvang van de credietverleening de conjunctuurbeweging zeer veel heviger maken, dan deze anders zou zijn.

Aan den omvang dezer credietverleening kunnen de banken individueel alweer niet heel veel doen. Zij worden meegevoerd in den grooten maalstroom der conjunctuur, die te ernstiger is, naarmate de landen hun geldstelsels door een gemeenschappelijken standaard aan elkander verbonden hebben. In zulk een algemeene hausse credieten te weigeren, ook als deze voldoende gedekt en dus voor de bank uit een oogpunt van risico aanvaardbaar zijn, gaat wel eens, maar toch niet dan bij wijze van uitzondering. En ook al weet een bankier, dat hij en zijn concurrenten tezamen bezig zijn de credietverleening uit een oogpunt van economische stabiliteit veel te ver uit te breiden, zoo zal hij alleen toch niet tegen den stroom kunnen oproeien, wil hij niet zijn cliënten „en masse” naar de concurrentie zien vertrekken.

Zoo ontstaat door een te groote mate van vrijheid op het stuk der credietverleening een toestand, die zeer ongewenscht moet worden geacht. Niet slechts het reeds aanwezige geld wordt in versneld tempo van den spaarder aan het bedrijfsleven of de effectenbeurs doorgegeven, doch bovendien wordt het totale geldquantum, dat in de maatschappij circuleert, door de credietverleening der banken nog belangrijk vergroot.

Ontstaat dan na een hausse de onvermijdelijke kentering en de daarop volgende depressie, zoo zijn de banken verplicht om hun uitzettingen te beperken, hetgeen intusschen het omgekeerde beteekent van geldscheppende credietexpansie, nl. *geldvernietiging*, die maar al te gemakkelijk kan ontaarden in een algemeen „sauve qui peut”. Ook daarbij kan de *individuele* bank niet oproeien tegen den stroom van kwaad, die als gevolg van de gestie der *gezamenlijke* banken ontstaat, ook al zouden haar leiders beseffen,

dat deze geldvernietiging het geheele economische leven kan ontwrichten.

Loopt het nu met deze geldcreatie en geldvernietiging door de particuliere banken werkelijk wel zoo'n vaart, als in het bovenstaande wordt verondersteld? Ik geloof, dat men er moeilijk aan kan twifelen, wanneer men ziet, dat bijv. in de Vereenigde Staten de totale deposito's der Commercial Banks eerst van 37.7 milliard aan het einde van 1925 stijgen tot 43.3 milliard aan het einde van 1930 om vervolgens in drie jaar tijds tot einde 1933 een val te vertoonen met niet minder dan ruim 15 milliard, zoodat het totaal op 27 milliard belandt; en wanneer men verder ziet, hoe bijv. de crediteuren en deposito's van de voornaamste binnenlandsche banken hier te lande van 728 millioen gulden per ultimo 1925 eerst stijgen tot 904 millioen aan het einde van 1930 en vervolgens acuut dalen tot niet meer dan 483 millioen per ultimo 1935¹⁾. Tegen zulke schokken in de geldvoorziening is geen economisch stelsel bestand; de ergste ontwrichtingen worden er door veroorzaakt.

Nu kan een individueele bank, die in dit proces van uitbreiding en inkrimping met de noodige voorzichtigheid te werk gaat, er wellicht zonder kleerscheuren afkomen, en als de banken zich allemaal voldoende dekking voor haar uitzettingen hebben doen geven, dan is het misschien ook wel mogelijk, dat zij er allen heelshuids afkomen. En volgens de „privatwirtschaftliche” criteria van Mr. Crena de Iongh en zijn medestanders hebben zij dan bewezen hun taak naar behooren te hebben volbracht!

Wie echter dieper op de zaken wil ingaan, zal spoedig ontwaren dat deze „privatwirtschaftliche” doelstelling zoo eng is, dat zij de mogelijkheid openlaat voor enorme storingen, door het geldscheppend bankcrediet in het economisch leven veroorzaakt. Daarom is er alle reden tot het stellen van de vraag, of hier niet regeland dient te worden ingegrepen.

Het was de verdienste van de 19de eeuw, dat deze een wettelijke regeling voor de circulatiebanken heeft gebracht. Deze wetgeving was vol van gebreken, die voor een zeer groot deel tot den huidige dag nog geen afdoende verbetering hebben gevonden. Maar duidelijk gaf deze bankwetgeving blijk van het inzicht, dat geldcreatie in den vorm van uitgifte van bankpapier niet een zaak is, die zonder meer aan het particulier initiatief kan worden overgelaten, aangezien in een ruilverkeersmaatschappij een juiste prijsvorming afhankelijk is van een rationeele geldvoorziening, vrij van inflatorische en deflatorische storingen. Hoe gebrekkig de wetgeving ook was, het probleem, dat hier ligt, werd tenminste als zoodanig duidelijk onderkend.

In onze dagen wint de meening meer en meer veld, dat datgene, wat met betrekking tot de circulatiebanken gemeen goed is geworden, tenslotte evenzeer van toepassing moet worden geacht op de geldcreatie der particuliere banken, en dat, als men de geldcreatie der centrale banken aan banden legt, er niet minder grond is om ook het particuliere bankwezen aan zekere algemeene richtlijnen te binden met betrekking tot den omvang der geldcreatie.

Dit beteekent allerminst, dat de particuliere banken als zoodanig zouden moeten verdwijnen; het beteekent alleen, dat zij, indien en voor zoover zij geld creëeren, daarbij zekere, nader te bepalen richtlijnen zullen moeten in acht nemen, gelijk men zulke richtlijnen al sinds jaar en dag voor de circulatiebanken heeft vastgesteld.

Dat is het probleem, hetwelk met betrekking tot het particuliere bankwezen om oplossing vraagt. Vanuit het enge standpunt, ingenomen door Mr. Crena de Iongh en zijn in bankkringen ongetwijfeld nog talrijke medestanders laat zich deze oplossing niet vinden. Bij een zuiver „privatwirtschaftliche” beschouwingswijze der banken wordt de maatschappelijke

¹⁾ Zie de cijfers in mijn werkje over De Conjunctuur in het Economisch Leven, Haarlem, 1936, blz. 177 en 187.

beteekenis der geldcreatie te eenen male uit het oog verloren. Dat is een groot gevaar. Want het probleem is urgent, een oplossing wordt met elke nieuwe conjunctuurgolf meer noodzakelijk. Daarom kan een miskenning van dit vraagstuk op den duur tot groote economische rampen leiden. Op dezen kant van de zaak, die in de inleiding van 25 September niet tot zijn recht kwam, nog eens de aandacht te vestigen, was het doel van bovenstaande opmerkingen.

G. M. V. S.

ROTTERDAM IN HET TWEDE KWARTAAL VAN 1937.

Onder de regering van Traianus, volgens de Romeinen hun besten keizer, toen het rijk de grootste uitgestrektheid bereikte, dichte Juvenalis, dat het moeilijk is geen satire te schrijven. In onze dagen, waarin de vlammen om 's wereld kruitvat lekken, is het moeilijk geen loflied te schrijven op het herlevend Rotterdam. Vraagt men zich af, of de oorzaken, waardoor onze haven in de crisisjaren zo bijzonder zwaar is getroffen, dan geheel zijn verdwenen, of problemen, als het stukgoederenvraagstuk, dan zijn opgelost, dan kan het antwoord slechts ontkennend luiden. Doch overdenkingen van deze aard pleegt de mensheid naar de vergetelheid te verwijzen, zodra de vooruitgang weder even plotseling opduikt van wie-weet-waar als hij eerst op ondoorgroondelijke wijze in het ongekende was weggezonden. Met het niet-onmogelijke gevolg, dat niet één fundamentele kwestie zal zijn aangepakt, laat staan opgelost, wanneer het rad van de fortuin onvermijdelijkerwijs al weder naar de verkeerde zijde zal zijn doorgedraaid.

Doch, te oordelen naar de cijfers (zie staatje onder aan blz. 731) van het laatstverlopen kwartaal, schijnt veel ook zo prachtig te lopen.

Niet slechts in Rotterdam doet zich dit verschijnsel voor; ook langs IJmuiden is de scheepvaart zeer toegenomen. Doch verhoudingsgewijs staat Rotterdam aan de spits. Het aandeel der haven aan het gehele verkeer der in ons land rechtstreeks uit zee binnengekomen schepen (ledig tussen Amsterdam en Rotterdam varende schepen uitgezonderd) steeg, wat hun aantal betreft, van 48,59 pCt. in het tweede kwartaal van 1936 tot 51,42 pCt. in het overeenkomstige tijdvak van 1937. Naar de tonnenmaat gerekend was de overeenkomstige toeneming van 60,77 pCt. tot 64,16 pCt., een verhouding, welke aan de beste jaren vóór de oorlog herinnert. Aan de Nieuwe Waterweg handhaafde Vlaardingen zich daarnaast, terwijl Schiedam de inzinking van 1936 weder te boven is gekomen. De cijfers over het goederenverkeer, de scheepsbouw en andere welvaartsfactoren vertonen een soortgelijk beeld.

Slechts gedurende Juni kwamen de gegevens met betrekking tot het scheepsverkeer te Rotterdam niet boven die van hetzelfde tijdvak uit het vorige jaar uit. De Antwerpse havenstaking uit 1936 levert de gereede verklaring voor dit verschijnsel. Om dezelfde reden is een vergelijking tussen de gang van zaken te Antwerpen en te Rotterdam in 1936 en 1937 niet met vrucht te maken. Zulk een vergelijking is, althans wat de totaalcijfers betreft, te minder mogelijk, omdat dezelfde ingrijpende wijziging van de positie der internationale kolenmarkt, welke heeft gevoerd tot de enorme toeneming van de uitvoer van Duitse steenkool over Rotterdam, een neerdrukkende invloed uitoefent op de kolenuitvoer van België via Antwerpen.

Deze laatste opmerking brengt ons tot een overdenking van principiële betekenis. De ontwikkeling ener havenbeweging is de resultante van de gang van zaken bij de verscheperen, bij de ontvangers (beide gewoonlijk buiten de havenstad en veelal zelfs buiten de landsgrenzen gevestigd) en — soms zelfs eerst in de laatste plaats — van de gang van zaken in de havenstad zelf, deze dan vergeleken met de mogelijkheden, welke concurrerende routes bieden. Altijd weder moeten wij ons daarom de vraag stellen, welke dezer factoren van overheersende betekenis is ter

verklaring van een bepaalde verbetering of achteruitgang.

Als wij bijvoorbeeld zien, dat een haven als Hamburg sedert 1933 haar verkeer slechts betrèkkelijk weinig heeft zien toenemen, althans veel minder dan Emden en Rotterdam, dan is het duidelijk, dat de algemene toestand in het Duitse achterland, zijn mogelijkheden en wensen, hier de doorslag geven. Merken wij op, dat in Hamburg de verhouding tussen aan- en afvoer ten ongunste van laatstgenoemde verkeersrichting is verschoven, dan is men geneigd de oorzaak vooral te zoeken in verminderde vraag naar Duitse uitvoerproducten in de overzeese gebieden. Vertoont de havenbalans in Rotterdam een tendenz van beweging in de richting van evenwicht, dan denkt men zowel aan de Duitse invoermoeilijkheden als aan de verschuivingen op de internationale kolenmarkt. Bij de beoordeling van deze verschijnselen staan plaatselijke maatregelen en toestanden van de havenstad zelf op de achtergrond.

Hoe moeten wij ons nu in het kader van deze overwegingen stellen tegenover de aanwas van de Rotterdamse havenbeweging? Het is ter beantwoording van deze vraag van belang de volgende tabel te beschouwen.

	Tweede kwartaal van:		
	1930	1933	1937
	tons	tons	tons
In- en uitvoer van R'dam..	2.422.615 ¹⁾	1.738.272	2.729.671
Doorvoer over R'dam (in hoofdzaak Rijnvervoer) ..	5.871.158 ¹⁾	3.658.755	8.280.792
Totaal Rotterdam	8.293.773 ¹⁾	5.397.027	11.010.463
Totaal Antwerpen	5.265.685	4.614.327	7.242.337
Rijnverv. van Antwerpen ²⁾	1.258.661	1.098.158	2.083.735

¹⁾ Zonder Pernis. ²⁾ De wijze van vaststelling in 1937 was niet geheel gelijk aan die in 1930 en 1933, doch deze onnauwkeurigheid in de vergelijking valt in het niet bij het grote verschil in de cijfers.

Uit deze cijfers kunnen bij vergelijking van de genoemde jaren de volgende conclusies worden getrokken:

- in Rotterdam speelt de doorvoer (in hoofdzaak Rijnvaart) de hoofdrol en dit accent is in en door de crisisjaren versterkt;
- Antwerpen beschikt over een veel bredere grondslag buiten de doorvoer langs de Rijn;
- het Antwerpse Rijnvervoer is sedert 1930 naar verhouding sterker gestegen dan de Rotterdamse doorvoer (hoofdzakelijk Rijnvervoer);
- het totale Antwerpse zeevervoer is sedert 1930 sterker gestegen dan het Rotterdamse zeevervoer;
- waarschijnlijk is ook het Antwerpse nationale basisvervoer over dit tijdvak sterker gestegen dan het Rotterdamse¹⁾.

Hieruit volgt weder, dat de tegenwoordige toestand van stijgend vervoer nog niet betekent, dat Rotterdam zijn zwakke punten afdoende heeft versterkt; de cijfers over het Rijnvervoer wijzen eerder

¹⁾ Zekerheid daarover bestaat niet, omdat de Belgische havenstatistiek tot kort geleden niet onderscheidde tussen in- en uitvoer enerzijds en doorvoer anderzijds.

op het tegendeel. De herleving van de zware industrie langs Rijn en Roer heeft noodzakelijkerwijs toeneming van de massa-vervoeren over Rotterdam medegebracht, in de verwerving waarvan geen bijzondere verdienste van de haven is gelegen. De doorvoer van erts en kolen over Rotterdam bedroeg in de tweede kwartalen van 1930¹⁾, 1933 en 1937 onderscheidenlijk 4.135.571, 2.105.483 en 6.147.852 ton. Vergelijking met de voorafgaande gegevens wijst uit, dat deze schommelingen in het massavervoer de ups en downs in de totaalcijfers van de doorvoer vrijwel verklaren. Schakelt men erts en kolen uit, dan is er van 1930 op 1937 slechts een winst aan doorvoer van 397.000 ton, dat is nauwelijks meer dan is verkregen op de zoveel kleinere in- en uitvoer. Van deze hoeveelheid komt dan nog 1.17.000 ton voor rekening van granen, het derde klassieke massa-artikel, dat vroeger althans de verdienste had, dat het een groot handelsartikel voor Rotterdam was, doch waarvan het vervoer langs Rotterdam thans — zij het door ongunstige Duitse oogsten veel minder dan verleden jaar — voor een gedeelte eenvoudig expeditie van Duits Oost-Elbisch graan naar het westen des Rijks is.

Het is in dit verband buitengewoon belangwekkend na te gaan, hoeveel van het Antwerpse en van het Rotterdamse zeevervoer overblijft, als de beide minst waardevolle massa-artikelen, erts en kolen, worden uitgeschakeld.

Eerste halfj.	Havenvervoer ter zee in tons, zonder erts en kolen (in-, uit- en doorvoer) over			
	Antwerpen		Rotterdam	
	Landinw.	Zeewaarts	Landinw.	Zeewaarts
1930..	3.535.390	5.253.601	5.091.503 ¹⁾	2.039.876 ¹⁾
1931..	3.912.306	4.059.206	5.080.005 ¹⁾	1.881.439 ¹⁾
1932..	3.790.109	3.023.278	4.517.537 ¹⁾	1.615.466 ¹⁾
1933..	3.923.317	3.508.991	4.814.282	1.277.270
1934..	4.053.943	3.519.729	5.226.172	1.481.497
1935..	3.614.025	4.136.642	4.265.631	1.458.894
1936..	4.372.896	3.908.528	4.599.214	1.922.782
1937..	4.841.482	5.430.153	5.648.183	2.656.305

¹⁾ Zonder Pernis.

Deze staat onthult Rotterdam als de kleinere zeehaven voor het betere goed, zowel vóór, tijdens als na het dieptepunt van de crisis. Hij toont ons Rotterdam mede als de onevenwichtige haven, zonder een waarlijk groot uitvoerartikel buiten steenkool. Ontbreken van eigen handel en van industriële basislading zijn en blijven hiaten in de economische uitrusting der haven. De sterke toeneming van het vervoer in 1937 heeft in beginsel niets veranderd noch intern noch tegenover de Belgische concurrente, wier vervoer van de betrokken goederen sedert 1930 meer is toegenomen dan te Rotterdam. In het bijzonder is het merkwaardig op te merken, dat het vervoer van deze categoriën goederen in Antwerpen aanvankelijk scherper is ingezonken dan in Rotterdam, hetgeen waarschijnlijk hierin zijn verklaring vindt, dat het labiele „grensvervoer” (waaronder te verstaan het met de uiterste krachtsinspanning nog

¹⁾ Zonder Pernis.

	2e kwartaal 1936	1e kwartaal 1937	2e kwartaal 1937
Scheepvaart langs Nieuwe Waterweg.....	5.838.864 reg. t.	6.360.640 reg. t.	6.709.737 reg. t.
In- en uitvoer ter zee over Rotterdam.....	2.039.586 gew. t.	2.513.742 gew. t.	2.729.671 gew. t.
Doorvoer ter zee over Rotterdam (hoofdzakelijk Rijnvervoer)	5.503.133 gew. t.	7.070.333 gew. t.	8.280.792 gew. t.
Totaal goederenvervoer ter zee	7.542.719 gew. t.	9.584.075 gew. t.	11.010.463 gew. t.
Passagiersvervoer ter zee	52.767	40.645	57.302
Taken vaste havenarbeiders ¹⁾	364.935	377.790	405.403
Taken losse havenarbeiders ¹⁾	224.294	307.072	294.708
Verskil tussen bij de spaarbanken ingelegde en opgevraagde gelden	— f 665.935,91	+ f 2.271.492,66	+ f 1.558.883,39
Uitgaande interlocale telefoongesprekken	565.565	639.829	678.599
Internationale telefoongesprekken	116.194	126.616	130.578
Op de arbeidsbeurs ingeschreven mannelijke werklozen ..	49.212	47.338	43.493

¹⁾ Deze cijfers omvatten alleen de arbeid, verricht in dienst van de bij de Scheepvaartvereniging „Zuid” aangesloten werkgevers.

juist verworvene) bij het intreden ener malaise uiteraard het meest werd aangetroffen in de havenstad, die zich met het grootste succes op het verwerven van vervoer uit de betrokken goederengroepen had geworpen. Het krachtiger herstel van deze vervoeren te Antwerpen dan te Rotterdam is daarom voor de analyse van de ontwikkeling hunner mededinging van meer belang dan de aanvankelijk diepere inzinking daarvan in de Scheldehaven.

Alles tezamen genomen mag Rotterdam zich verheugen in de toeneming van het wereldverkeer ter zee, waaraan onze haven aandeel heeft kunnen verwerven, vooral ook dank zij de hulp van de Regering, die verlaging der havenkosten mogelijk heeft gemaakt, terwijl te zelfder tijd de ontwikkeling van de binnenlandse toestand in België de Antwerpse tarieven deed verhogen. De depreciatie van de Guldenkoers heeft de verhouding van het beiderzijdse kostenpeil nog weder minder ten ongunste van Rotterdam doen worden dan het geval placht te zijn. Desniettemin staat onze haven in ontwikkeling, sedert de intrede der crisis, ook thans nog enigszins bij Antwerpen ten achter, hetgeen betekent, dat wij op zijn zachtst gezegd nog behept zijn met dezelfde zwakheden, waardoor Rotterdam de uitwerking der malaise zoveel erger heeft moeten ervaren dan de Belgische nationale haven, die voorlopig de verruiming van haar aandeel aan de internationale Rijnvaart als de winst van deze jaren schijnt te behouden.

De conjunctuur in Duitsland, waar de ontwikkeling in de richting van zelfvoorziening met velerlei grondstoffen onder krachtige centrale leiding wel reeds is voortgeschreden, doch zeker nog niet de uiterste grenzen heeft bereikt, alsmede de toestand van Frankrijk, waar op nog sterkere bescherming van de eigen havens wordt aangedrongen, zijn niet van dien aard, dat op automatische verbetering van de positie der zeehavens in de Rijn-Maas-Scheldedelta mag worden gehoopt. Veeleer is van die zijden toeneming van de druk op het achterland dier havens te verwachten.

Indien men het pessimisme zou willen achten om ook nu wij de wind weder mede hebben vóór alles op deze aspecten te wijzen, dan willen wij deze qualificatie gaarne als een eretitel aanvaarden. Evenwel neigen wij zelf eerder tot de optimistische overtuiging, dat onze Regering de eerste stappen op het pad der nationale havenpolitiek, welke zij in de hoogste nood heeft gezet, door meerdere zal doen volgen, nu een verbeterde economische toestand meer vrijheid van beweging en daarmee grotere doelmatigheid van optreden toelaat dan in de dagen der noodmaatregelen het geval was. Deze grotere vrijheid behoort thans in de eerste plaats te worden gebruikt tot het treffen van doelmatige maatregelen tegen de kunstmatige concurrentie, welk de Nederlandse Rijnvaart door de Belgische Rijnvaartpremies ondervindt. Als dan te zijner tijd de constellatie van de wereldhuishouding voor de havens in de Rijn-Maas-Scheldedelta weder ongunstiger zal worden — en die tijd zal natuurlijk vroeger of later aanbreken — dan zal althans de kern van het vervoer over Rotterdam beter bestand zijn tegen de nederwaarts trekkende krachten. Het blijft gewenst om op dit stuk de passieve Nederlandse houding te laten varen, juist nu het moeilijk is geen loflied te schrijven op de gang van zaken in de Rotterdamse haven. Of om ten slotte nogmaals Juvenalis aan te halen met de aanhef van zijn eerste satire: „Semper ego auditor tantum? numquamne reponam?“, zal Nederland in zake de Rijnvaartpremies dan altijd maar toehoren en nooit antwoorden?

Mr. W. F. LICHTENAUER.

PRIJSHANDHAVING IN DE VEREENIGDE STATEN.

De laatste jaren zijn in de Vereenigde Staten van Amerika verschillende wettelijke maatregelen genomen, die beoogden de positie van den zelfstandigen kleinhandel ten opzichte van de met hem concurrerende distributievormen te versterken. De in Juni 1937 van kracht geworden Robinson-Patman Act verbiedt, door middel van een amendement op de Clayton Act, prijsdiscriminatie, ook wanneer deze op indirecte wijze in den vorm van geheime extra-kortingen, commissies of „advertising-allowances“ zou plaats vinden. Zij was in hoofdzaak gericht tegen de grootfiliaalbedrijven; een hiertoe ingesteld onderzoek had geleerd, dat deze in ruime mate van allerlei geheime kortingen profiteerden. Verschillende staten der Unie hebben ook een wettelijk verbod tot verkoop beneden kostprijs uitgevaardigd, om aldus de lokartikelenpolitiek der grootfiliaalbedrijven (chain stores) te treffen. Deze laatste zijn voorts in meerdere staten aan een extra belasting, al naar gelang hun omzet of aantal verkoopplaatsen, onderworpen¹⁾.

In hetzelfde licht kan ook worden beschouwd de dezen zomer aangenomen Tydings-Miller Act, welke, de overeenkomsten tot prijshandhaving, die door fabrikanten met hun wederverkoopten worden gesloten, rechtsgeldig verklaart. Voordien was de geldigheid van dergelijke overeenkomsten den laatsten tijd wel erkend door de wetgevers van een aantal (momenteel 42 van de 48) afzonderlijke staten der Unie. Onder de federale antitrustwetten ontbrak echter de rechtsgeldigheid voor wat betreft de „interstate commerce“; de aanneming van de Tydings-Miller Act heeft dezen toestand beëindigd en de werkingssfeer van contracten tot handhaving van bepaalde minimumprijzen aanmerkelijk uitgebreid.

Uit vrees voor prijsverhoogingen, al blijven ook thans nog de anti-trustwetten van kracht ten aanzien van prijsvereenkomsten tusschen concurrerende fabrikanten, heeft President Roosevelt het ontwerp onder protest ondertekend, daartoe genoodzaakt omdat het hem door het Congres werd voorgelegd als „aanhangel“ van een geheel ander wetsontwerp.

Door de meeste groot- en kleinhandelaren is de Tydings-Miller Act met vreugde begroet daar zij voor hen de mogelijkheid biedt van een „beschermd“ en niet langer door prijsonderbieding bedreigde winstmarge en aldus, tezamen met het in de Robinson-Patman Act belichaamde verbod tot prijsdiscriminatie bij den inkoop, kan leiden tot een nivelleering der concurrentievoorwaarden voor de verschillende distributievormen. Bij dit streven naar „fair trade“ hebben de „independents“ hier vooral de bestrijding van de aan de grootfiliaalbedrijven verleende extra-kortingen en de door deze en de warenhuizen toegepaste lokartikelenpolitiek (loss leader selling) op het oog.

* * *

Wanneer men nu weet hoe in Nederland vele fabrikanten van merkartikelen — door middel van overeenkomsten met hun grossiers, die dan slechts tegen vastgestelde prijzen mogen leveren aan zich hunnerzijds tot prijshandhaving verplichtende detaillisten — streven naar de handhaving der door hen gefixeerde detailprijzen en zij ten zeerste betreuren de meestal afwijzende houding, die de Nederlandsche rechtspreek aanneemt bij processen tegen prijsonderbieders²⁾, die, zooals vaak het geval is, de artikelen zon-

¹⁾ Vgl. over een en ander onze bijdragen in E.-S.B. van 6 Nov. 1935 en 25 Nov. 1936.

²⁾ Merkwaardig was een recent vonnis van het Gerechtshof te Amsterdam. Het Hof ging in zijn overwegingen genoeg volkomen met appellante (een N.V., die haar wederverkoopten een overeenkomst tot prijshandhaving laat ondertekenen) mede. Zoo was een der overwegingen, dat indien iemand, die aan het publiek merkartikelen verkoopt beneden de vastgestelde prijzen en deze heeft gekocht van een wederverkoopten van deze artikelen in de wetenschap, dat deze laatste door dien verkoop aan een prijsonderbie-

der zichzelf tot prijshandhaving te hebben verplicht, in handen weten te krijgen, dan wekt het op het eerste gezicht verbazing, dat de Amerikaansche fabrikanten weinig enthousiasme voor prijshandhavingcontracten aan den dag schijnen te leggen.

Het zijn niet in de eerste plaats de lasten en kosten verbonden aan het met al hun afnemers sluiten van dergelijke overeenkomsten en de daarop onvermijdelijke contrôle, die hen afschrikken. Blijkens uitlatingen in de Amerikaansche vakpers wordt hun afwijzende houding vooral ingegeven door de vrees in geval van nauwgezette handhaving der door hen geëfixeerde detailprijzen, een voorsprong te geven aan concurrerende merken, wier prijzen niet door overeenkomsten aan een minimum zijn gebonden.

Hierbij hebben zij ook de eigen merken van de ten deele in vrijwillige filiaalbedrijven georganiseerde, winkeliers en grossiers op het oog, doch vooral de talrijke „private brands” van de machtige groot-filiaalbedrijven, die bijv. in de kruidenierswarenbranche 45 procent van den afzet in handen hebben. De chains laten geen gelegenheid voorbijgaan om het publiek te wijzen — soms zelfs door rechtstreeksche prijsvergelijkingen in hun advertenties — op de lagere prijzen van hun „private brands” in vergelijking met die der z.g. „nationally advertised brands” der fabrikanten van merkartikelen. De laatsten zijn dan ook huisverig, bij dezen scherpen concurrentiestrijd met de chain-stores, hun wederverkoopers aan minimum verkoopprijzen te binden.

In dezen concurrentiestrijd leggen de fabrikanten van merkartikelen in de levensmiddelenbranche den laatsten tijd veel belangstelling aan den dag voor een nieuwen winkelvorm, dien men in Amerika „supermarket”, ook wel „complete food store” of „combination food unit” pleegt te noemen en waar de consument niet alleen zijn behoefte aan de gewone kruidenierswaren kan dekken, doch gelijktijdig ook alle andere voedingsmiddelen, die hij noodig heeft, kan kopen.

De super-markets schijnen zich den laatsten tijd in de gunst van den Amerikaanschen consument te mogen verheugen. Ook het feit, dat zij juist eind September een bijeenkomst gehouden hebben om tot landelijke organisatie te komen, wijst op hun groei. Hun attractie schijnt mede te berusten op de omstandigheid, dat zij zich voor een groot deel toeleggen op den verkoop van landelijk geadverteerde merkartikelen.

Dit verklaart de sympathie, welke de fabrikanten van merkartikelen voor dezen nieuwen winkelvorm koesteren, doch tevens tegelijkertijd hun tegenzin om de super-markets bij hun concurrentie met de chain-stores aan minimum prijzen te binden.

Anderzijds wordt door vele winkeliers aandrang op de fabrikanten uitgeoefend om door middel van prijshandhavingcontracten, hun winstmarge te beschermen.

Wat bij deze verschillende zienswijzen het resultaat zal zijn, valt nog niet te zeggen. Men verwacht in de betrokken kringen in Amerika niet, dat het na de aanneming van de Tydings-Miller Act tot een algemeene prijsbescherming in „interstate commerce” zal komen. Wel dat men zal trachten althans het verkoopen tegen verliesgevende prijzen te beperken.

Dr. TH. VAN LUYTELAER.

der (de z.g. „bokser”) contractbreuk pleegt, die „bokser” zich gedraagt op een wijze, welke indruischt tegen de zorgvuldigheid, die hem in het maatschappelijk verkeer tegenover een fabrikant van merkartikelen betaamt.

Aangezien echter volgens de meening van het Hof bij de dagvaarding niet was gesteld, dat een detailverkooper, die tegen de vastgestelde prijzen aan een „bokser” merkartikelen verkoopt, contractbreuk pleegt en de geïntimeerde (de „bokser”) hiermede op de hoogte was, maar appellante met deze stelling pas in hooger beroep zou zijn gekomen, bevestigde het Hof het tegenover appellante afwijzend vonnis van de Rechtbank te Amsterdam.

DE RIJKSMIDDELEN OVER AUGUSTUS 1937.

Na de verrassende record-opbrengst van de „Overige Middelen”, die het middenoverzicht over de maand Juli j.l. te zien gaf, vertoont de in dit nummer voorkomende staat weer een rij van ontvangsten van het meer normale type. In totaal kwam ditmaal binnen *f* 37.120.100 tegen *f* 31.465.000 in Augustus 1936, hetgeen derhalve een vooruitgang beteekent van *f* 5.655.000. De gemiddelde maandraming werd overschreden met *f* 5.976.300. Dat het buitengewoon hoge peil van Juli j.l., toen in totaal *f* 43.717.200 werd ontvangen, niet gehaald werd, is uitsluitend aan de dividend- en tantiëmebelasting toe te schrijven, die na de incidenteele enorme stijging van de vorige maand ditmaal ongeveer *f* 6.3 miljoen minder opleverde, welke daling ongeveer gelijk is aan die, welke de totale middelenopbrengst vertoont. Uit dit oogpunt bezien, is de opbrengst der afgelopen maand nog zoo kwaad niet. Vrijwel al de afzonderlijke middelen bewogen zich in stijgende lijn; een uitzondering hierop werd alleen gemaakt door de dividend- en tantiëmebelasting en de couponbelasting. De maandraming werd niet gehaald bij den wijnaccijns, den gedistilleerdaccijns, de belasting op gouden en zilveren werken en de successierechten.

De totale opbrengst over de eerste acht maanden bedraagt *f* 289.952.600 tegen *f* 235.592.500 over hetzelfde tijdvak van het vorige jaar en bij een evenredige raming van *f* 249.150.000. Alle middelen hebben in deze periode meer opgebracht dan in dezelfde maanden van het vorige jaar. Wat de raming aangaat, deze werd alleen niet bereikt bij een tweetal accijnzen, t.w. den wijnaccijns en den gedistilleerdaccijns, die te zamen *f* 369.500 bij de verwachting ten achter bleven. De andere middelen brachten evenwel *f* 41.172.100 meer dan de raming op.

Bij nadere beschouwing van de afzonderlijke heffingen valt het eerst het oog op de dividend- en tantiëmebelasting, die in de afgelopen maand *f* 2.049.000 in de schatkist bracht, of *f* 1.551.300 minder dan in Augustus 1936. Na de zeer hoge ontvangst van Juli j.l. (*f* 8.347.400) is deze teruggang alleszins begrijpelijk. Bovendien komt de dividend- en tantiëmebelasting op onregelmatige wijze binnen. Het vorige jaar was Augustus de gunstigste maand; ditmaal kwam het leeuwendeel reeds in Juli binnen. In de eerste acht maanden werd reeds *f* 3.990.500 meer dan het geheele voor 1937 geraamde bedrag ontvangen. In hoofdzaak is dit gunstig resultaat aan de verbetering van den economischen toestand te danken; daarnaast heeft de heffing van opcenten invloed uitgeoefend.

De invoerrechten waren weer buitengewoon hoog; de opbrengst bedroeg *f* 8.758.100, of *f* 2.116.800 meer dan in Augustus 1936. De invoerrechten vloeien den laatsten tijd ruim door de toeneming van de waarde van den import, dank zij de prijsstijging op de wereldmarkt. Ook het statistiekrecht geeft hoogere baten. Dit middel bracht in de afgelopen maand *f* 79.700 meer op. Gerekend over acht maanden is het loopende jaar bij de hier besproken middelen resp. *f* 9.135.300 en *f* 709.700 in het voordeel. Laatstgenoemd bedrag is voor een klein middel als het statistiekrecht niet onaanzienlijk.

De groep der accijnzen maakt ditmaal een goed figuur. In vergelijking met dezelfde maand van het vorige jaar vertoonden zij alle een stijging. Het zout verschaft *f* 23.100 méér; over acht maanden bedraagt de vooruitgang *f* 161.500. De geslachtaccijns leverde een surplus van *f* 72.900 dank zij de sterk gestegen rundveeprijzen. Aan wijnaccijns werd *f* 20.000 meer ontvangen, niettegenstaande de verlaging van den accijns is in de eerste acht maanden *f* 115.200 meer geboekt dan in hetzelfde tijdvak van 1936. De gedistilleerdaccijns wees een hogere opbrengst aan van *f* 27.600. Weliswaar werd de raming niet verkrege (tekort *f* 272.900), doch de maand

Augustus telde ditmaal maar vier verschijndagen van den krediettermijn. Ook de bieraccijns is bezig zich te herstellen; in tegenstelling met de vorige maand was er thans weer stijging te constateeren (van *f* 55.700); voorts werd de maandraming met *f* 178.000 overtroffen. De suikeraccijns liep op met *f* 375.700; de ontvangst der afgelopen maand was bijzonder hoog, immers *f* 938.000 boven de maandraming. Over de eerste acht maanden kon *f* 1.570.200 meer worden geboekt dan in dezelfde maanden van het vorige jaar. Niettemin moet worden vastgesteld, dat de ontvangsten tot nu toe aanmerkelijk lager zijn dan gedurende het 2e halfjaar 1936. Tenslotte de tabaksaccijns, die ditmaal een vooruitgang aanwees van *f* 32.200. Weliswaar was de ontvangst niet zoo hoog als in de voorafgaande maanden, doch er kwam toch nog *f* 102.300 meer binnen dan waarop blijkens de gemiddelde maandraming was gerekend. De ontwikkeling van dezen accijns is den laatsten tijd beslist gunstig. De eerste acht maanden verschaften in het loopende jaar *f* 1.009.000 meer dan in het voorafgaande.

De belasting op gouden en zilveren werken leverde *f* 8.000 meer op. De omzetbelasting gaf opnieuw een zeer hooge opbrengst, nl. *f* 7.264.000, of *f* 1.894.400 meer dan in Augustus 1936 en *f* 2.056.000 boven de gemiddelde maandraming. De prijsverhoging van zeer veel artikelen en de toeneming van het verbruik komen hierin tot uitdrukking. Het accres over acht maanden bedraagt *f* 8.461.400. De couponbelasting liep eenigszins in opbrengst terug (met *f* 33.800). Hiertegenover moet erop worden gewezen, dat dit middel in Juli een flink accres te zien gaf; bovendien kwam in de afgelopen maand toch nog *f* 62.800 meer dan de maandraming binnen. Over het algemeen stemt de loop van de couponbelasting tot tevredenheid.

Met de z.g. conjunctuurheffingen blijft het goed gaan. De zegelrechten verschaften *f* 795.800 meer dan in Augustus 1936, waarvan *f* 362.600 is toe te schrijven aan een ruimer vloeien van de beursbelasting. Er gaat nog veel om op de beurs; bovendien is er veel activiteit op de conversiemarkt. Er is aan zegelrechten tot dusver reeds *f* 6.692.200 meer ontvangen dan het geheele voor 1937 geraamde bedrag. Ook de registratierechten blijven goed door méér overgangen van vast goed; de afgelopen maand gaf weliswaar niet zulk een hooge opbrengst als de voorafgaande maanden, doch de vooruitgang bij Augustus 1936 bedraagt toch nog *f* 454.200. Gerekend over acht maanden is aan zegel- en registratierechten resp. *f* 12.210.900 en *f* 4.872.300 méér ontvangen.

De successierechten gaven *f* 1.270.700 boven de opbrengst van Augustus 1936; de ontvangsten van laatstgenoemde maand waren evenwel laag. Op zichzelf beschouwd was de opbrengst van de afgelopen maand niet zoo hoog; immers zij bleef *f* 226.800 bij de raming ten achter. De vorige maanden, speciaal Juli, waren echter dermate gunstig, dat over de eerste acht maanden een surplus van *f* 6.945.300 kon worden verantwoord. Behalve dat de 20 ocenten van invloed zijn, begint zich thans een nieuwe factor te doen gelden, t.w. de stijging van de waarde der verschillende vermogensobjecten, ingetreden na de depreciatie van den gulden. Immers worden de successierechten door de lange krediettermijnen gewoonlijk pas 9 maanden na het openvallen der boedels voldaan. Er mag derhalve op worden gerekend, dat de volgende opbrengsten hiervan de gunstige gevolgen zullen ondervinden, al zullen zich van maand tot maand als gevolg van toevallige omstandigheden, die het middel beheerschen, misschien niet onbelangrijke verschillen voordoen. De loodsgelden namen toe met *f* 13.400; over acht maanden bedraagt het voordelig verschil *f* 172.400.

Over de Directe Belastingen is niet veel te vertellen. De invloed van het nieuwe belastingjaar is nog terdege merkbaar. Het zuivere bedrag van de

kohieren van de inkomstenbelasting bedraagt op ultimo Augustus j.l. *f* 54.329.000. Dit bedrag komt *f* 4.518.600 uit boven het bedrag der kohieren van den vorigen dienst op hetzelfde tijdstip van 1936. Het verschil in meer is ongetwijfeld voor een belangrijk deel het gevolg van de ingetreden verbetering van den economischen toestand. Hetzelfde kan gezegd worden van de vermogensbelasting en de verdedigingsbelasting I, die stijgingen vertoonden van resp. *f* 1.765.400 en *f* 2.067.400. De gestegen effectenkoersen en de sedert de depreciatie toegenomen waarde van vast goed doen zich hier gevoelen.

Melden wij nog, dat in de afgelopen maand *f* 3.786.200 aan rijwielbelastingplaatjes is ontvangen; met de opbrengst van Juli j.l. maakt dit een totaal uit van *f* 7.405.000. In de maanden Juli en Augustus 1936 verschaftte de rijwielbelasting een bate van *f* 7.310.200.

AANTEKENINGEN.

Leeningen met gestaffelde rente.

Een artikel van den heer J. A. Luysterburg¹⁾, een staatsleening in Zweden en eenige gemeenteleeningen in ons land, zijn aanleiding geweest tot een uitgebreide discussie in de binnen- en buitenlandse financieele- en dagbladders over de in het opschrift genoemde vraagstukken.

Wij willen trachten in het navolgende hiervan een samenvattend overzicht te geven.

De gedachte van den heer Luysterburg komt hierop neer, dat de geldnemer bij openbare overeenkomsten van geldleening tot nog toe wettelijk het sterkst staat en de grootste voordeelen geniet, hetgeen zich vooral in de tegenwoordige periode van dalende rente manifesteert (conversies!). Kan nu ook aan den geldgever niet eenige bescherming worden verleend, zoodanig dat deze van een ev. oplopende rente meeprofiteert, bijv. door het verkrijgen van een hoogere rente op leeningen, welke reeds langer dan vijf jaar loopen (een en ander op advies van een commissie van deskundigen), of door opeischbaar worden van zulke leeningen?

Wat zijn nu de voornaamste voor- en nadeelen aan een stelsel van conversie naar boven of van automatisch oplopende rente (gestaffelde rente) verbonden?

Voordeelen. Deze zou men in twee deelen kunnen splitsen: Voor den *geldnemer* is het mogelijk op deze wijze den tegenzin van den belegger tegen leeningen op langen termijn in tijden van lagere rentestand, te overwinnen. Een leening met korten looptijd kan in vele gevallen voor den geldnemer ongewenscht zijn.

Hiertegen werd opgemerkt²⁾, dat een 40-jarige 3½ pCt. leening met vaste rente voor den geldnemer voordeliger is dan een leening met gestaffelde rente (in den zin van: de eerste 10 jaar 3 pCt., de daarop volgende 5 jaar 3½ pCt. en de resterende 25 jaar 4 pCt.), terwijl de eerstgenoemde ook bij den belegger wel ingang zal vinden. Een leening met gestaffelde rente zou dus overbodig zijn.

Voor den *geldgever* bestaat bij dit stelsel de kans, dat hij van een eventueel stijgende rente, gepaard gaande met koersdaling niet, of althans niet geheel de dupe wordt.

Nadeelen. Een groot aantal bezwaren werd met name door de „Dagelijksche Beurscourant”³⁾ naar voren gebracht, welke ten deele betrekking hebben op de voorgestelde commissie van deskundigen en het door haar te hanteeren rente-criterium, en ten deele op het principe van oplopende rente (al of niet van te voren vastgesteld) bij loopende leeningen.

De bezwaren van de laatste groep komen in hoofdzaak neer op het volgende:

¹⁾ Alg. Handelsblad 16 Febr. 1937.

²⁾ Dagelijksche Beurscourant 22 Mei 1937.

³⁾ De No's van 23 Febr. 1937, 22 Mei 1937, 26 Aug. 1937.

1. Eenmaal toegepast bijv. door den Staat, zouden de gemeenten en andere publiekrechtelijke lichamen, ja zelfs de pandbrief-instituten deze methode moeten volgen om nog voldoende kapitaal aan te kunnen trekken. De gevolgen hiervan, zelfs voor de exploitatie van onroerende goederen, zijn nog moeilijk in hun geheel te overzien.

2. De financieele gevolgen voor Rijk en gemeenten van de schoksgewijze stijging van hun rentelast kunnen de budgetmoeilijkheden in de toekomst sterk vergrooten. De huidige moeilijkheden zouden dus slechts naar de toekomst verschoven worden.

3. Eén van de voornaamste redenen voor invoering van dit leening-type, is de bestaande tegenzin tegen leeningen met langen looptijd te overwinnen. Naarmate een leening langer loopt, zou het rente-type hooger moeten zijn (mede om den koers te steunen). Een geleidelijk *oplopende* rente bereikt echter het omgekeerde: de rente is dan het hoogst, wanneer de looptijd der leening nog slechts kort is. Bovendien is de invloed van een toekomstige renteverhoging op den koers niet zeer groot.

4. Een automatisch-, of op advies van een commissie van deskundigen stijgende rente van een groot deel der publieke leeningen zou een nerveuze spanning op de beurs veroorzaken en de vorming van een zuiveren markt-rentevoet belemmeren. Daarnaast zou een dergelijke renteverhoging een funesten invloed hebben op de koersen van fondsen met vaste rente.

5. De verplichting tot renteverhoging over bijv. 10 jaar zou in tegenspraak kunnen zijn met een op dat tijdstip eventueel te voeren politiek van goedkoop geld.

6. Het is mogelijk, dat het rentepeil niet stijgt. Een conversie zou dan noodig zijn om een automatische rentestijging op de loopende leeningen te ontgaan. De enorme bedragen, die alsdan geconverteerd moeten worden, zouden tot ernstige moeilijkheden aanleiding kunnen geven.

Het is moeilijk nu reeds te voorspellen hoe deze noviteit het in de praktijk zal doen. De eerstelingen op dit gebied zijn er in ons land al, in den vorm van leeningen der gemeenten Hoogeveen en Harlingen, terwijl navolging reeds in andere gemeenten overwogen schijnt te worden.

De pandbrief-instituten schijnen vooralsnog een afwachtende houding aan te nemen; de geruchten over een conversie van de 4 pCt. Staatsleening in dezen zin nemen weer iets in omvang af, naar het ons voorkomt.

Het wereldverbruik van niet-ijzerhoudende metalen.

Indien men in groote trekken de ontwikkeling na gaat van het metaalverbruik in de wereld sedert het begin van deze eeuw, aldus lezen wij in de jongste publicatie der Metallgesellschaft A.G., dan geven de afzonderlijke metalen een zeer verschillend beeld te zien. In de eerste plaats moet natuurlijk worden gewezen op de ontwikkeling van aluminium. Dit lichte metaal heeft, inzonderheid na den oorlog, gelijk op met de andere niet-ijzerhoudende metalen, burgerrecht verkregen op verschillende belangrijke gebieden, zooals in de geheele verkeersmiddelen- en electro-industrie, den machinebouw, de chemische industrie, het bouwbedrijf, voorts als verpakkingsmateriaal in den vorm van verfoeliesel, tuben, enz. In vele gevallen was het nieuwe lichte metaal doelmatiger dan het zware metaal en werd dan ook hiervoor gebruikt, een ontwikkeling, welke bijv. in Duitsland in de laatste jaren werd bevorderd. Zoo was het aluminiumverbruik van de wereld in 1936 reeds 48 pCt. hooger dan het in 1929 bereikte niveau, terwijl bij lood, koper, zink en tin de wereldverbruikscijfers van het jaar 1936 nog beneden de cijfers van het jaar 1929 liggen of deze nauwelijks hebben overschreden.

Metaalverbruik in de wereld.

Jaar	Aluminium	Lood	Koper	Zink	Tin
in 1000 ton					
1900..	7,3	871,3	512,7	474,8	81,6
1913..	66,1	1.182,0	1.041,7	1.001,0	129,1
1929..	276,0	1.702,7	1.760,9	1.440,3	183,9
1932..	138,3	1.102,6	904,1	836,6	116,6
1935..	306,6	1.453,7	1.527,6	1.374,5	161,4
1936..	407,4	1.579,1	1.778,7	1.509,7	173,0

De verbruikte hoeveelheid aluminium (ongeveer 400.000 ton in 1936) ligt nog ver beneden die van koper, lood en zink. Het tinverbruik daarentegen werd in 1936 met ruim 100 pCt. door aluminium overvleugeld. Bij een dergelijke vergelijking van de verbruikshoeveelheden dient er natuurlijk op te worden gelet, dat het soortelijk gewicht van aluminium veel geringer is dan dat van lood, koper, zink en tin.

Niet alleen bij aluminium, ook bij de overige niet-ijzerhoudende metalen heeft, in vergelijking met de jaren vóór den oorlog en inzonderheid met het begin van deze eeuw, een zeer aanzienlijke toeneming van het verbruik plaats gevonden. Het totale wereldverbruik van lood en tin is bijv. in vergelijking met het jaar 1900 in het afgelopen jaar 1936 ongeveer verdubbeld en dat van koper en zink ongeveer verdrievoudigd.

In dit verband is opmerkelijk, dat de stijging van de wereldbehoefte aan metaal op een veel grootere schaal plaats had dan bijv. de toeneming van de wereldbevolking in deze periode, zooals uit de volgende berekening van het metaalverbruik per wereldbewoner blijkt:

Metaalverbruik per wereldbewoner.

Jaar	Aluminium	Lood	Koper	Zink	Tin
Gram per persoon					
1900..	4,9	587,6	354,8	320,2	55,0
1936..	196,8	759,0	853,0	725,0	83,0

Bij alle vijf metalen vertoont het metaalverbruik per wereldburger, indien men 1900 en 1936 tezamen vergelijkt, een zeer aanzienlijke stijging; uit deze opstelling blijkt nogmaals de bijzondere ontwikkeling van aluminium.

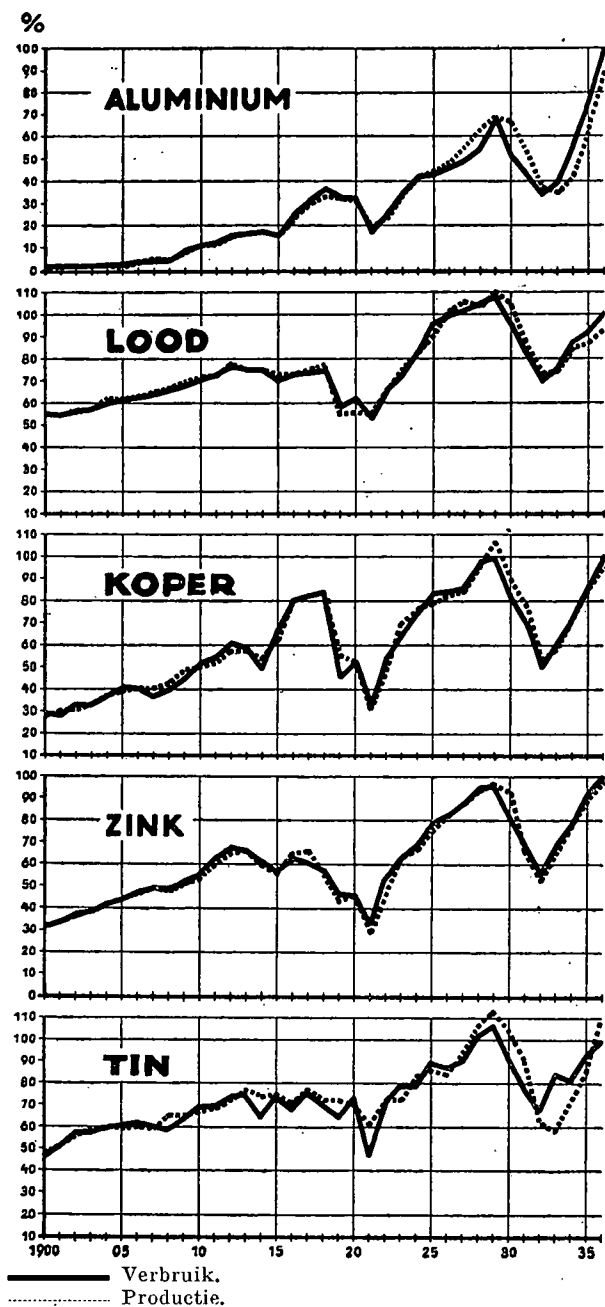
Opmerkelijk is de uniformiteit in de conjuncturele ontwikkeling, welke de vijf metalen sedert het begin dezer eeuw hebben ondergaan (zie de grafiek). Bijzonder duidelijk komt deze tijdelijke overeenstemming van de hoogte- en laagtepunten in de ontwikkeling van het verbruik en de productie van de verschillende metalen in de jaren na den oorlog tot uiting. Markant is de reactie in 1921; van dat tijdstip af een sterke stijging tot 1929, welk jaar de markten ineenstortten, en waarin de buitengewoon hevige depressie haar intrede deed, waarvan de wereld zich langzaam, beginnende in 1932 en 1933, weder herstelde.

Sedert deze periode gaan de curven zoowel van de productie als ook van het verbruik van alle hier behandelde niet-ijzerhoudende metalen weder sterk omhoog en hebben in 1936 een stand bereikt, welke, zooals bijv. bij aluminium, zink en koper, voor het laatste alleen wat het verbruik betreft, den hoogsten stand in 1929 reeds overschrijdt; bij de beide andere metalen, lood en tin, evenals bij de koperproductie, benaderen de cijfers voor 1936 reeds bijna weder die van 1929.

Bij eenige hier niet behandelde niet-ijzerhoudende metalen, zooals o.a. magnesium, cadmium en nikkel, toonen de verbruikscijfers in 1936 zeer aanzienlijke stijgingen tegenover het jaar 1929. Het wereldnikkelverbruik steeg van 62.000 ton in 1929 tot 95.000 ton in 1936; het cadmiumverbruik van 1.700 ton tot 3.200

ton en het magnesiumverbruik van 2.000 ton tot 20.000 ton. Indien men alle niet-ijzerhoudende metalen tezamen beschouwt, liggen de verbruikshoeveelheden in 1936 naar het gewicht en nog in veel sterkere mate naar het volumen — daar het aandeel van

Verbruik 1936 = 100

de lichte metalen aluminium en magnesium in 1936 belangrijk grooter was dan in 1929 — boven de tot dusverre bereikte hoogste verbruikscijfers van 1929.

De zichtbare suikervoorraden in de wereld.

De zichtbare voorraden per 1 Aug. zijn volgens C. Czarnikow:

In tons	1937	1936	1935
Duitschland	473.000	502.000	502.000
Tsjecho-Slowakije	150.000	158.000	149.000
Frankrijk	249.000	396.000	441.000
Nederland	113.000	156.000	194.000
België	80.000	82.000	89.000
Hongarije	52.000	38.000	38.000
Polen	116.000	121.000	141.000
U.K. Geimp. suiker	215.000	179.000	226.000
„ Binnenl. „	91.000	36.000	64.000
Europa	1.539.000	1.668.000	1.844.000
V.S. Alle havens	321.000	460.000	586.000
Cubaansche havens	394.000	310.000	499.000
Cuba binnenland	1.055.000	901.000	1.025.000
Java	443.000	834.000	1.563.000
Totaal	3.752.000	4.173.000	5.517.000

INGEZONDEN STUKKEN.

DE AFROOMING VAN HET VERKEER.

De heer F. W. C. Blom schrijft ons:

De heer A. M. Groot verstaat onder de afrooming van het verkeer twee verschijnselen in den concurrentiestrijd tusschen het particulier transportbedrijf en de spoorwegen (E.-S.B. van 1 Sept. jl.).

Het eerste feit was de doorkruising van het gedifferentieerde tariefstelsel der spoorwegen (alleen te handhaven bij een monopolie) en het uniforme tariefstelsel van het onderling concurrerend particulier vervoerbedrijf (gelijk tarief voor technisch gelijkwaardige prestaties), waardoor de best betalende transporten aan de spoorwegen worden onttrokken. Terecht meende schrijver dezen gang van zaken niet te moeten veroordeelen, omdat het nu eenmaal een grondbeginsel van de concurrentie is, dat de mededingers elkander de lucratiefste relaties trachten te ontnemen, opdat zoo de prijzen voor technisch gelijkwaardige prestaties worden genivelleerd.

Tot zoover is er tegen dit betoog m.i. niets in te brengen.

Vervolgens noemt hij het andere geval van afrooming, waarbij hij het oog op de kostenstructuur heeft en zegt, dat de concurrenten van de spoorwegen zich vooral werpen op de trajecten met de grootste vervoerdichtheid. Laten wij ons bij deze redeneering alleen beperken tot het goederenvervoer, omdat het openbaar personenvervoer nu eenmaal onder invloed van allerlei niet-commercieele factoren staat en daarin in Nederland geen algemeene concurrentie bestaat.

Bij de spoorwegen, waar vaste en algemeene kosten zulk een groote rol spelen, is de kostprijs per tonkilometer zeer afhankelijk van de verkeersdichtheid. Nu is het niet alleen praktisch ondoenbaar en in strijd met het nationale karakter der spoorwegen, dat zij op de drukke en slappe trajecten verschillende tonkilometertarieven zouden vaststellen — zooals de heer Groot schrijft — maar de concurrentie met o.m. de vrachtauto maakt dat onmogelijk, want dit vervoermiddel heeft een geheel andere kostprijsstructuur dan de spoorwegen, waardoor de tonkilometerkostprijs van den vrachtauto vrijwel onafhankelijk is van de intensiteit van het verkeer.

Daardoor is het niet juist, dat speciaal de meest winstgevende spoorwegtrajecten (door de dichtheid van het verkeer) ook voor bijv. de vrachtauto de meest winstgevende zouden zijn. Het kan bijv. heel goed mogelijk zijn, dat voor een auto-ondernemer met vier vrachtauto's het traject Alphen—Gouda veel winstgevender is dan het traject Rotterdam—Amsterdam, o.a. ook in verband met beurtvaartconcurrentie.

Juist op dit verschil in kostprijsstructuur berust de verdringing van de locaalspoorwegen door de vrachtauto. Het is een bekend feit, dat de auto aan de spoorwegen een deel van het slechtst-betalende vervoer heeft ontnomen, nl. het vervoer op korten afstand. Dat is iets geheel anders dan afrooming.

Evenzeer heb ik bezwaar tegen de alinea waarin schrijver theoretisch rechtvaardigt, dat de spoorwegen op slappe trajecten hogere tonkilometertarieven zouden vaststellen dan op drukke trajecten. De vervoersbehoefte is op den langen duur een elastische vraag en door tariefverhoging op de slappe lijnen zou de omvang van het verkeer over die lijnen afnemen, waardoor die lijnen nog „slapper” zouden worden, met een nieuwe tariefsverhoging tot gevolg, enz., tot de dood erop volgt. De aanwezige en latente vrachtauto- en beurtvaartconcurrentie maakt een dergelijke politiek onmogelijk, en zelfs bij een commercieel geleid spoorwegmonopolie zou de spoorwegdirectie voor ieder traject slechts behoeven te streven naar een zoo groot mogelijk exploitatiesaldo (binnen redelijke grenzen) en het zou in ieder geval afzonderlijk moeten worden bekeken of dit door tariefsverhoging of verlaging op een drukke of slappe lijn zou worden bereikt.

Naschrift. De meening van den heer Blom, dat de tonkilometerprijs van den auto vrijwel onafhankelijk is van de intensiteit van het verkeer schijnt mij in dezen algemeenen vorm gesteld niet goed verdedigbaar. Weliswaar kan een auto, die regelmatig eenige tonnen vervoer per dag heeft tusschen twee plaatsen tot loonende exploitatie komen, omdat zulk een vervoer van enkele tonnen reeds een volledige belading van de vrachtauto waarborgt, doch het vervoer tusschen twee kleine plaatsen, die een gering onderling verkeer hebben is ook voor de auto te weinig constant om een mogelijkheid voor loonende exploitatie te bieden. Enkele dagen zal er in het geheel geen vervoer zijn, andere dagen zullen er slechts enkele zendingen van gering gewicht zijn en wellicht ook enkele dagen zal er een belangrijk vervoer plaats vinden. Op de laatstbedoelde dagen zal de auto concurreren om dat vervoer te verkrijgen, op de overige dagen zal de auto zich voor dat vervoer geen moeite geven, omdat dat geringe vervoer niet loonend te bewerkstelligen is. De Spoorwegen zijn echter door de vervoerplicht gedwongen ook dat niet loonende vervoer tot zich te nemen. Van de duizenden verbindingen die tusschen alle gemeenten in Nederland bestaan vormen die verbindingen, die *regelmatig* althans een vervoer van zoodanigen omvang hebben, dat dagelijks een behoorlijk beladen auto kan rijden slechts een zeer gering percentage.

Ook ik ben geen voorstander van een differentiatie van de spoorwegtarieven naar de verkeersdichtheid en noemde dit dan ook slechts als een theoretische mogelijkheid, die practisch zeer moeilijk te verwezenlijken zou zijn. Of de vervoersbehoefte werkelijk een elastische vraag is, zou ik niet zonder meer bevestigend durven te beantwoorden. De vestigingsplaats van het bedrijf wordt door zeer vele omstandigheden bepaald en de wijziging van een eenmaal gekozen vestigingsplaats stuit welhaast steeds op onoverkomelijke bezwaren. Of dus zulk een wijziging in de tarieven zou leiden tot een verplaatsing van de industrie en dus tot het wegvallen van het vervoer over de slappe lijnen schijnt mij zeer twijfelachtig, en of de industrie bij een verhooging dier tarieven haar afzetgelegenheid naar plaatsen met relatief hooge vrachtkosten zonder meer zou prijsgeven, schijnt mij al evenmin

aannemelijk. Groote hoeveelheden goederen worden duizenden kilometers vervoerd om op een exportmarkt afzet te vinden tegen een prijs, die veelal lager is dan op de binnenlandsche markt, alleen om door deze extra productie de vaste kosten van de producerende onderneming te drukken. Op deze slappe lijnen met zeer onregelmatig vervoer is de concurrentie van het particuliere bedrijf niet te vreezen. Een vrachtautodienst van Zaandam naar Vlissingen is zoo goed als zeker niet loonend te exploiteeren en relatief zijn dat toch nog twee vrij belangrijke plaatsen.

Het komt mij voor, dat de heer Blom te veel eenzijdig gedacht heeft aan de verbindingen met regelmatig vervoer of met belangrijke incidenteele vervoeren en dat hij daarbij verwaarloosd heeft het onnoemelijk aantal relaties met zeer onregelmatig en gering vervoer, waarop ik speciaal doelde, toen ik sprak van verbindingen met geringe verkeersintensiteit.

A. M. GROOT.

HET NIEUWE VENNOOTSCHAPSRECHT IN ZWITSERLAND.

De Heer M. J. W. J. Eckhardt Jr. schrijft ons:

In het artikel onder bovenstaanden titel van de hand van Dr. Block te Bern (E.-S.B. van 1 Sept. jl.) komt een passage voor, welke aanleiding tot misverstand kan geven; het gaat nl. over de volgende zin (blz. 631, 2e kolom, al. 3):

„Met toezicht op het bestuur is een controle-instantie belast, welke echter noch uit onafhankelijke personen, noch uit deskundigen op boekhoudkundig gebied mag bestaan, waardoor zij aan beteekenis inboet.”

De Zwitsersche „Kontrollstelle” kan wél uit boekhouddeskundigen bestaan, echter bestaat er geen dwingend voorschrift. Men leze art. 727 van het Schweizerische Obligationenrecht: „Die Generalversammlung hat einen oder mehrere Revisoren als Kontrollstelle zu wählen. Sie kann auch Ersatzmänner bezeichnen”. Vakkringen hebben inderdaad verlangt, dat slechts bijzondere deskundigen met deze taak zouden worden belast. Daarentegen meende de Bundesrat, dat zoo'n dwang niet kan worden uitgeoefend, zoolang het accountantswezen nog niet wette-

MAANDCIJFERS.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. Basis 2 Januari 1929 = 100.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

	Banken	Kunstzijde	Industrie	Electriciteit	Handels-ondern.	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheepvaart	Suiker	Tabak	Thee	Totale beurswaarde
Gem. '29	101.9	73.1	119.-	114.4	95.6	88.6	99.1	100.2	95.-	99.9	87.3	92.7	103.2
" '30	94.2	34.1	90.1	100.4	71.6	63.9	93.1	52.1	71.-	76.2	65.5	74.5	84.3
" '31	73.6	22.7	60.7	83.-	52.2	45.9	52.3	48.2	47.1	46.3	45.5	46.3	55.1
" '32	48.3	13.6	45.6	70.7	38.4	33.4	34.1	17.6	29.3	27.-	25.8	30.8	37.-
" '33	51.5	10.7	48.7	80.7	41.-	40.-	41.-	26.7	28.2	27.4	25.4	39.5	40.5
" '34	47.1	16.7	48.1	77.-	37.7	47.3	39.-	40.6	22.2	23.2	26.2	50.2	39.4
" '35	50.-	14.1	52.1	69.9	39.7	49.4	43.8	43.2	23.7	24.4	29.3	47.1	42.-
" '36	56.8	13.9	57.6	78.2	50.2	58.2	73.1	58.7	34.8	37.1	44.8	51.5	55.2
Jan. '37	72.2	20.5	77.5	95.-	71.4	77.2	102.2	103.9	61.5	60.9	60.2	70.5	77.2
Febr. "	77.1	26.4	79.5	105.4	78.5	80.3	107.6	110.8	64.3	62.2	64.9	80.5	81.3
Mrt. "	76.5	31.-	79.8	103.5	81.4	87.4	106.1	129.3	73.-	65.9	65.5	86.3	82.7
April "	75.-	30.1	77.8	101.4	78.4	81.7	102.4	117.5	77.6	62.4	61.8	83.8	80.-
Mei "	72.6	28.4	76.9	101.6	77.6	76.8	102.1	110.1	74.4	61.3	60.-	76.8	78.6
Juni "	72.8	27.6	77.-	106.3	79.8	78.-	103.8	104.8	73.5	63.5	59.2	74.4	79.1
Juli "	74.4	28.9	78.8	115.1	83.3	80.5	102.3	106.3	78.8	64.5	60.9	78.4	80.2
Aug. "	77.4	30.9	82.9	120.7	87.4	82.9	105.-	110.5	87.9	67.7	63.5	82.4	83.8
Sept. "	74.5	28.3	80.4	118.4	82.4	78.4	98.-	99.3	82.4	61.3	57.9	79.6	79.2

Indexcijfer der totale beurswaarde 4 Januari 1937 f 4.278.942 = 100.

3 Feb. 104.3	3 Mrt. 108.1	7 Apr. 105.9	5 Mei 102.8	2 Juni 103.2	7 Juli 102.9	4 Aug. 107.3	1 Sept. 106.8
10 " 105.7	10 " 107.8	14 " 104.6	12 " 101.-	9 " 103.3	14 " 103.8	11 " 108.9	8 " 104.1
17 " 106.4	17 " 108.4	21 " 104.2	19 " 101.2	16 " 102.1	21 " 104.1	18 " 109.2	15 " 103.-
24 " 106.4	24 " 105.9	28 " 100.8	26 " 102.8	23 " 102.-	28 " 105.5	25 " 109.2	22 " 100.2
	31 " 106.8			30 " 102.6			29 " 99.2

Nadruk verboden.

lijk geregeld is. Men heeft zich beperkt tot het voorschrijven van onafhankelijke deskundigen voor:

N.V.'s met een kap. van 5 miljoen of meer.

N.V.'s, die obligaties hebben uitstaan.

N.V.'s, die een beroep op de vermogensmarkt doen.

De bevoegdheid van de „Kontrollstelle” is nauwkeurig geregeld. Ze moet controleeren, of de jaarrekening aansluit op de boeken, of de laatste volgens goed koopmansgebruik (ordnungsgemäß) zijn bijgehouden, en of de vermogensstand en het resultaat in overeenstemming zijn met de wettelijke waardeeringsgrondslagen en de eventueele statutaire voorschriften. Jaarlijks wordt een rapport uitgebracht, waarin zij de jaarrekening en de voorgestelde winstverdeling al of niet goedkeurt (met of zonder voorbehoud). Het goedkeurend rapport over de jaarrekening is voor de A.V. een dwingende voorwaarde voor het verlenen van de décharge aan het Bestuur. De bevoegdheden van de „Kontrollstelle”, die door de algemeene vergadering voor hoogstens drie jaar benoemd wordt, kunnen niet beperkt worden. Zoo is het wel mogelijk de functie uit te breiden tot een blijvend toezicht op het Bestuur.

De „Kontrollstelle” is weliswaar ondergeschikt aan de Algemeene Vergadering, maar tegenover de individueele vennoot zijn haar leden tot geheimhouding verplicht. Zij nog vermeld, dat deze leden geen aandeelhouders, geen bestuursleden en geen employé's van de N.V. mogen zijn, terwijl beheersdaden niet aan hun mogen worden overgedragen.

ONTVANGEN BOEKEN.

Nederlandsch-Indische Fondsen. (Amsterdam z.j.; Uitgave van Bankierskantoor A. H. Keyser & Zonen N.V. Prijs f 1.—).

Het doel van deze uitgave is, in het kort een zoo volledig mogelijk overzicht te geven van de behaalde rendementen van een zestigtal Nederlandsch-Indische fondsen. En wel over een groot tijdsbestek (1906—1936), waarin meerdere crisisperiodes vallen. Voorts om aan de hand daarvan en van de verdere gegevens die daaromtrent ten dienste staan, een oordeel te vormen over de verwachtingen, welke die fondsen voor de toekomst bieden.

De staatswetenschappen in het middelbaar onderwijs en het middelbaar onderwijs in de staatswetenschappen door Dr. J. P. Duyverman. (Groningen-Batavia 1936; J. B. Wolters' Uitgevers-Maatschappij N.V. Prijs f 3.50).

Deze studie is opgebouwd uit twee gedeelten. Het eerste, historische, deel beschrijft hoe de staatswetenschappen in de organisatie van het middelbaar onderwijs kwamen, welke positie zij daar behielden. Het tweede, didactische, deel bevat opmerkingen over de methode van onderwijs in de staatswetenschappen.

Dr. Anno von Gebhardt. „Die Zukunftsentwicklung der Java-Zucker-Industrie unter dem Einfluss der Selbstabschliessungstendenzen auf dem Weltmarkt”. (Verlag Dr. Emil Ebering; Berlin 1937. Prijs R.M. 9.60, 235 blz.).

Dit werk verscheen als Heft 56 in de reeks „Volks-wirtschaftliche Studien” en bevat een uiteenzetting over het verband tusschen geestelijk en economisch gebeuren van de laatste decennien, waarbij in de plaats van de economische vrijheid een onderworpen zijn aan de belangen van staat en politiek getreden is.

Het is vooral bij de suikerindustrie en -markt, dat deze verandering zich zeer duidelijk en karakteristiek heeft voorgedaan. Van het begin af aan valt bij de suikerindustrie immers een strijd tusschen vrijheid en gebondenheid waar te nemen, en wel in zeer duidelijken vorm bij de Javaansche suikerindustrie.

Hoewel een volledige beschrijving van de suikerindustrie niet als doel gesteld is, ruimt het werk toch een groote

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	18-25 Sept. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeensk. tijdvak 1936	18-25 Sept. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeensk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	37.730	1.179.738	718.917	—	17.735	8.311	1.197.473	727.228
Rogge	10.105	197.894	187.763	—	3.375	1.976	201.269	189.739
Boekweit	—	11.667	19.774	—	—	350	11.667	20.124
Mais	60.525	867.178	540.975	2.091	118.629	113.902	985.807	654.877
Gerst	26.022	244.933	222.582	250	7.339	13.580	252.272	236.162
Haver	2.450	111.341	72.414	—	3.180	1.175	114.521	73.589
Lijnzaad	10.901	147.525	189.304	5.191	163.344	145.016	310.869	334.320
Lijnkoek	—	53.076	37.817	—	—	375	53.076	38.192
Tarwemeel	575	27.399	27.405	296	5.350	7.221	32.749	34.626
Andere meelsoorten	2.692	30.548	24.717	—	6.635	1.101	37.183	25.818

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	26 Sept.-2 Oct. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeensk. tijdvak 1936	26 Sept.-2 Oct. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeensk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	23.801	1.203.539	749.633	—	17.735	8.311	1.221.274	757.944
Rogge	12.058	209.952	196.956	—	3.375	1.976	213.327	198.932
Boekweit	100	11.767	19.838	—	—	350	11.767	20.188
Mais	29.124	896.302	562.912	3.000	121.629	116.976	1.017.931	679.888
Gerst	9.305	254.238	232.317	1.300	8.639	14.295	262.877	246.612
Haver	4.515	115.856	74.045	—	3.180	1.175	119.036	75.220
Lijnzaad	2.430	149.955	195.589	6.766	170.110	145.016	320.065	340.605
Lijnkoek	2.100	55.176	37.857	—	—	375	55.176	38.232
Tarwemeel	230	27.629	27.987	125	5.475	7.296	33.104	35.283
Andere meelsoorten	720	31.268	25.747	—	6.635	1.101	37.903	26.848

Noot bij groothandelsprijzen.

¹⁾ *Tarwe:* Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2; van Jan. 1931 tot 26 Sept. 1932 79 kg La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1935 80 kg La Plata; van 6 Juli 1936 tot 30 Nov. 1936 Manitoba; van 30 Nov. 1936—2 Aug. 1937 Bahía Blanca; van 2 Aug.—16 Aug. 1937 La Plata; van 16—23 Aug. 1937 Bahía Blanca. *Rogge:* Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2; van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. *Gerst:* Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2; van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 kg Zuid-Russische; van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3; van 19 Sept. 1932 tot 24 Juli 1933 62/63 kg Zuid-Russische; van 24 Juli 1933—7 Oct. 1935 64/65 kg La Plata; van 7 Oct. 1935—18 Mei 1936 62/63 kg Zuid-Russische; van 18 Mei 1936—23 Aug. 1937 64/65 kg La Plata. *Cement:* In bepaalde gevallen worden hierop rabatten verleend.

plaats in aan de verklaring van de groote prijsdaling en den achteruitgang van den afzet op de vrije wereldmarkt voor suiker sinds 1929.

De toenemende zelfvoorziening maakt het voor Java noodig zijn export te verzekeren door overeenkomsten met consumptielanden (bijv. China), zooals tusschen Cuba en de Vereenigde Staten reeds bestaan. Aan de onzekerheid op de vrije markt dient men zich op deze wijze te onttrekken.

Uitvoerig schetst de schrijver de Javaansche suikerindustrie en -export, haar ontwikkeling, haar nationale en internationale beteekenis en toekomstmogelijkheden. Ook afzet- en prijsvormingsproblemen in het algemeen worden in het licht van den politieken invloed op de wereldmarkt gezien, benevens den strijd tusschen riet- en bietsuiker. De schrijver sluit met eenige suggesties aangaande grondslagen eener „staatliche Wirtschafspolitik“.

Beknopt overzicht van de totstandkoming en werking van de Landbouwcrisiswetgeving in Nederland vanaf 1929. Eerste deel. Samengesteld in opdracht van het Departement van Landbouw en Visscherij. ('s-Gravenhage 1937; Algemeene Landsdrukkerij).

Deze publicatie beoogt niet een volledige documentatie van de geheele Landbouwcrisiswetgeving. Doel is in een beknopt overzicht een samenvatting te geven van de wetgeving, welke ter bestrijding van de landbouwcrisis sinds 1929 is tot stand gekomen, alsmede van de werking van die wetgeving.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN AUGUSTUS 1937.

Provinc. en Gemeentel. Leeningen¹⁾ f 5.703.160,— zijnde:

Nederland

Prov. Gelderland

f 1.888.000 3½% obl. a

100% „ „ f 1.902.160

Gem. Nijmegen

f 3.801.000²⁾ 3½% obl. a

100% „ „ „ 3.801.000

Industriele Ondernemingen³⁾.

Handelsondernemingen „ 4.312.500,— zijnde:

Nederland

Aandeelen:

Borneo Sumatra Handel Mij.

f 2.875.000 aand.⁴⁾ a

150% „ „ f 4.312.500

Scheepvaartmaatschappijen „ 1.125.000,— zijnde:

Nederland

Aandeelen:

Stoomvaart Mij. „Oostzee“

f 750.000 aand.⁵⁾ a 150% f 1.125.000

Diverse Cultuurondernemingen „ 504.000,— zijnde:

Nederlandsch-Indië

Obligatiën:

Cultuur Mij. „Ardiredjo“

f 504.000⁶⁾ 4½% gegar.

conv. obl. a 100% „ „ f 504.000

Spoorweg Maatschappijen⁷⁾.

Totaal „ „ f 11.644.660,—

¹⁾ Bovendien conversie: Nederland: Prov. Zuid-Holland f 1.700.000 3% obl. a 99¼% (van de totale leening, groot f 2.600.000 is reeds een bedrag van f 900.000 op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst); Gem. Amsterdam f 19.671.000 3½% obl. a 99½%; Gem. Dordrecht f 1.635.000 3½% obl. a 100% (f 36.000 wordt in portefeuille gehouden voor aflossing op 1 Aug. 1938); Gem. 's-Gravenhage f 13.612.000 3% obl. a 99¼%.

²⁾ Van de totale leening, groot f 5.801.000 is reeds f 2.000.000 op prospectusvoorwaarden geplaatst.

³⁾ Conversie: Noorwegen: Norsk Hydro-Elektrisk Kvaestofaktieselskab f 7.000.000 4% 1ste hyp. obl. a 96% (van de leening, groot f 14.000.000, is reeds f 7.000.000 op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst).

⁴⁾ Uitsluitend voor aandeelhouders, 1:4.

⁵⁾ Uitsluitend voor aandeelhouders.

⁶⁾ Recht van voorkeur f 1000 obl. op f 2400 gew. aand.

⁷⁾ Conversie: Nederlandsch-Indië: Deli Spoorweg Mij. f 5.000.000 3½% obl. a 100%.

Emissies in 1937.

(In Guldens.)

	Nieuw kapitaal:			Conversie:
	Obligatiën	Aandeelen	Totaal	
Jan.	2.055.167,50	3.606.372,—	5.661.539,50	194.811.500,—
Febr.	28.354.181,66	2.184.500,—	30.538.681,66	209.449.898,34
Maart	312.227,50	2.568.725,—	2.880.952,50	9.334.000,—
April	2.817.677,50	17.255.930,—	20.073.607,50	46.742.925,—
Mei	85.000,—	2.160.250,—	2.245.250,—	40.436.000,—
Juni	5.967.712,50	3.989.250,—	9.956.962,50	604.708.000,—
Juli	11.008.612,50	1.925.000,—	12.933.612,50	162.313.500,—
Aug.	6.207.160,—	5.437.500,—	11.644.660,—	48.618.000,—
	56.807.739,16	39.127.527,—	95.935.266,16	1.316.413.823,34

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.

Ult. Augustus 1937 (in Guldens)

AFDEELING Ia Dir. belastingen.	Kohieren voor den dienst 1937 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t.i.m. dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Benaming der middelen	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	
Grondbelast. a)	10.359.480	15.674	10.343.806	10.203.396
Inkomst.bel. b)	55.643.448	1.314.456	54.328.992	49.810.416
Vermogens.bel. c)	14.970.421	111.695	14.858.726	13.093.286
Verdedig.bel. I	9.376.657	102.685	9.273.972	7.206.581
Bel. v. d. doodehd.	1.489.805	4.518	1.485.287	1.314.352
Totalen..	91.839.811	1.549.028	90.290.783	81.628.031

a) ¼ hoofdsom + 20 opcenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 60—78 opcenten. c) Hoofdsom + 75 opcenten.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¾ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938 en ¼ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937. ²⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¾ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937 en ¼ gedeelte van het belastingdienstjaar 1935/1936.

AFDEELING Ib Overige middelen.	Augustus 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenkomstige periode 1936
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmibel. .	2.049.031	17.790.479	10.560.081
Rechten op den invoer .	8.758.102	64.540.525	55.405.189
Statistiekrecht	234.912	1.807.467	1.097.763
Accijns op zout	179.824	1.415.846	1.254.392
Accijns op geslacht	621.947	4.831.394	4.017.934
Accijns op wijn	38.943	1.188.676	1.073.466
Accijns op gedistill.	2.018.748	17.975.207	17.666.327
Accijns op bier	761.287	4.935.072	4.804.012
Accijns op suiker	5.354.649	35.677.208	34.107.028
Accijns op tabak	2.810.678	23.346.949	22.337.920
Bel. op gouden en zilverw.	39.091	347.199	297.356
Omzetbelasting	7.264.341	48.111.224	39.649.806
Couponbelasting	521.092	4.616.463	4.153.224
Recht. en boeten v. zegel ¹⁾	2.192.449	23.092.195	10.881.312
Recht. en boet. v. registr.	1.037.669	11.106.432	6.234.110
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	3.173.228	28.627.146	21.681.864
Opbrengst d. loodsgelden	64.084	543.152	370.745
Totalen....	37.120.075	289.952.637	235.592.529

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz. f 588.210 (Beursbel.). ²⁾ Id. f 6.340.955.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Aug. 1937	1937	1936
Motorrijtuigenbelasting	1.402.147	16.276.220	15.680.435
Rijwielbelasting.....	3.786.185	7.505.065	7.429.548
Totalen.....	5.188.332	23.781.285	23.109.983

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1936/1937 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Aug. 1937	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1935/36 tot en met dezelfde maand van 1936
Gemeente.f.belast.	57.290.006	61.096.817
Opc. verm. t. get. v. 50	5.221.893	5.344.353

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1936.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1936 tot en met de maand Aug. 1937
Grondbelasting. (1/4 hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwdede eigendommen.)	10.125.000	10.160.353
Inkomstenbelasting	74.600.000	69.401.965
Vermogensbelasting	18.375.000	18.604.300
Verdedigingsbel. I	8.000.000	8.445.678
Belasting v. d. doode hand	2.000.000	1.737.632
Divid.- en tantiëbelasting	13.800.000	13.813.166
Rechten op den invoer	84.000.000	86.243.265
Statistiekrecht	1.600.000	1.814.263
Accijns op zout	2.500.000	1.774.052
Accijns op geslacht	5.000.000	6.335.825
Accijns op wijn	2.000.000	1.950.395
Accijns op gedistilleerd	28.250.000	27.774.046
Accijns op bier	7.000.000	7.166.667
Accijns op suiker	53.000.000	53.189.230
Accijns op tabak	35.000.000	33.810.111
Belast. op gouden en zilverw.	475.000	499.568
Omzetbelasting	60.000.000	62.273.765
Couponbelasting	5.000.000	5.778.104
Rechten en boeten van zegel	18.600.000	19.844.629
Rechten en boeten v. registr.	14.000.000	9.760.351
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	40.800.000	38.136.446
Opbrengst der loodsgelden	500.000	655.677
Totalen	484.625.000	479.169.488

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1937	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Aug. 1937
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	10.000.000	9.359.826
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	21.000.000	19.546.928
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig procenten op de hoofdsom)	14.000.000	8.527.235
Vermogensbelasting (twee en twintig procenten op de hoofdsom)	2.025.000	1.614.836
Inkomstenbelasting (tien procenten op de hoofdsom)	4.500.000	2.901.501
Totalen	51.525.000	41.950.326

STATISTIEKEN.

ZILVERPRIJS		GOUDPRIJS ³⁾	
Londen ¹⁾	N.York ²⁾	Londen	
21 Sept. 1937..	19 15/16	44 3/4	21 Sept. 1937.... 140,3
22 " 1937..	19 7/8	44 3/4	22 " 1937.... 140,3 1/2
23 " 1937..	19 15/16	44 3/4	23 " 1937.... 140,6
24 " 1937..	19 15/16	44 3/4	24 " 1937.... 140,6 1/2
25 " 1937..	19 15/16	—	25 " 1937.... 140,6
27 " 1937..	19 15/16	44 3/4	27 " 1937.... 140,4 1/2
28 Sept. 1936..	—	—	28 Sept. 1936.... —
27 Juli 1914..	24 15/16	59	27 Juli 1914.... 84/10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

ZILVERPRIJS		GOUDPRIJS ³⁾	
Londen ¹⁾	N.York ²⁾	Londen	
28 Sept. 1937..	19 3/8	44 3/4	28 Sept. 1937.... 140/6 1/2
29 " 1937..	19 7/8	44 3/4	29 " 1937.... 140/7
30 " 1937..	19 15/16	44 3/4	30 " 1937.... 140/7 1/2
1 Oct. 1937..	19 15/16	44 3/4	1 Oct. 1937.... 140/7 1/2
2 " 1937..	19 7/8	—	2 " 1937.... 140/6
4 " 1937..	19 15/16	44 3/4	4 " 1937.... 140/6 1/2
5 Oct. 1936..	20 1/16	44 3/4	5 Oct. 1936.... 141/0 1/2
27 Juli 1914..	24 15/16	59	27 Juli 1914.... 84/10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

BANKDISCONTO'S.

Ned. Disc. Wissels.	2	3 Dec. '36	Lissabon	4	11 Aug. '37
Bel. Binn. Eff.	2 1/2	3 Dec. '36	Londen	2	30 Juni '32
Bk. Vrsch. in R.C.	2 1/2	3 Dec. '36	Madrid	5	9 Juli '35
Athene	6	4 Jan. '37	N.-York F.R.B.	1	26 Aug. '37
Batavia	3	14 Jan. '37	Oslo	4	7 Dec. '36
Belgrado	5	1 Febr. '35	Parijs	3 1/2	2 Spt. '37
Berlijn	4	22 Sept. '32	Praag	3	1 Jan. '36
Boekarest	4 1/2	15 Dec. '34	Pretoria	3 1/2	15 Mei '33
Brussel	2	16 Mei '35	Rome	4 1/2	18 Mei '36
Boedapest	4	28 Aug. '35	Stockholm	2 1/2	1 Dec. '33
Calcutta	3	28 Nov. '35	Tokio	3.285	7 Apr. '36
Dantzig	4	2 Jan. '37	Weenen	3 1/2	10 Juli '35
Helsingfors	4	3 Dec. '34	Warschau	5	26 Oct. '33
Kopenhagen	4	19 Nov. '36	Zwits. Nat. Bk.	1 1/2	25 Nov. '36

OPEN MARKT.

	1937				1936	1935	1914
	25 Sept.	20/25 Sept.	2 Oct.	27 Sept./2 Oct.	28 Sept./3 Oct.	30 Sept./5 Oct.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc.	1/2	1/2	1/4	1/4	1 1/2-2	5 3/8-6	3 1/8-3 1/16
Prolong.	1/4	1/4	1/2	1/2	1 3/4-2 1/4	6-1 1/4	2 1/4-3 1/4
Londen Daggeld	1/2-1	1/2-1	1/2 1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1 3/4-2
Partic. disc.	17/32-9/16	17/32-9/16	17/32-9/16	17/32-9/16	17/32-19/32	5/8-11/16	4 1/4-3 1/4
Berlijn Daggeld	3 1/8-3 3/8	2 3/4-3 3/8	3-1/4	3-1/2	3-5/8	3 1/8-1/2	—
Maandgeld	2 1/2-7/8	2 1/2-7/8	3	2 3/4-3	2 3/4-3	3-1/2	—
Part. disc.	2 7/8	2 7/8	2 7/8	2 7/8	3	3 1/8	2 1/8-1/2
Warenw...	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-1/2	4-1/4	4-1/4	—
New York Daggeld ¹⁾	1	1	1	1	1	1/4	1 3/4-2 1/2
Partic. disc.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/4	5/16	—

1) Koers van 1 Oct. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	23 Sept. 1937	30 Sept. 1937
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 93.886.746,11	f 86.128.754,90
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschotten op ultimo Augustus 1937 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting Voorschotten aan Ned.-Indië	" 84.363,84	" 1.208.415,27
Idem aan Suriname	" 4.545.958,04	" 4.891.209,71
Kasvord. weg. creditverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand	" 11.894.783,46	" 12.013.207,41
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. ¹⁾	" 104.086.901,37	" 103.808.773,38
Vord. op andere Staatsbedrijven ¹⁾	" 39.433.803,97	" 31.514.682,75
	4.825.630,80	4.517.129,97
Verplichtingen		
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrool verstrekt Schatkistbiljetten in omloop	f 262.389.000,—	f 262.339.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 3.200.000,—	" 3.200.000,—
Zilverbons in omloop	" 1.105.254,50	" 1.104.655,—
Schuld op ultimo Augustus 1937 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. l. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting	" 5.604.782,16	" 5.604.782,16
Schuld aan Curaçao ¹⁾	" 1.880.725,09	" 1.866.150,89
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. ¹⁾ Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. ¹⁾	" 9.074.559,32	" 12.164.099,13
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	" 147.938.953,13	" 143.958.093,07
Id. aan diverse instellingen ¹⁾	" 13.500.000,—	" 13.500.000,—
Id. aan diverse instellingen ¹⁾	" 121.441.423,51	" 120.716.360,44

1) In regk.-crt. met 's Rijks Schatkist.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: ¹⁾	25 Sept. 1937	2 Oct. 1937
Saldo Javasche Bank	f —	f 945.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	" 42.000,—	" 75.000,—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	" 4.534.000,—	" 12.596.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 7.000.000,—	" 7.000.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	" 1.510.000,—	" 766.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	" 1.205.000,—	" 1.188.000,—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen	" 830.000,—	" 830.000,—
Voorschot van de Javasche Bank	" 3.444.000,—	" 3.444.000,—
1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas f 26.098.000,—		

SURINAAMSCH-BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischd. schulden	Discout.	Div. rekeningen ¹⁾
4 Sept. 1937..	662	1.227	515	619	1.381
28 Aug. 1937..	687	1.273	452	623	1.404
21 " 1937..	704	1.128	451	620	1.369
14 " 1937..	702	1.141	470	621	1.368
7 " 1937..	594	1.161	500	618	1.396
1 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

WISSELKOERSEN.
KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
21 Sept. 1937	1.81 1/16	8.98 1/8	72.70	6.16	30.50	100 1/4
22 " 1937	1.81 1/16	8.97 3/8	72.67 1/2	6.20	30.49	100 1/4
23 " 1937	1.81 1/8	8.96 1/8	72.67	6.19	30.48 1/2	100 1/4
24 " 1937	1.80 3/16	8.95 1/8	72.65	6.19	30.43 1/2	100 1/4
25 " 1937	1.80 3/8	8.95 3/8	72.60	6.20	30.43	100 1/4
27 " 1937	1.80 5/16	8.95 1/2	72.60	6.20	30.45 1/2	100 1/4
Laagste d.w ¹)	1.80 3/8	8.94 1/8	72.50	6.10	30.40	100
Hoogste d.w ¹)	1.81 3/8	8.98 1/4	72.75	6.24	30.52	100 3/8
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
21 Sept. 1937	41.62 1/2	—	6.35	—	—	—
22 " 1937	41.60	—	6.35	—	—	—
23 " 1937	41.61	—	6.35	—	—	—
24 " 1937	41.56	—	6.34	—	—	—
25 " 1937	41.54	—	6.34	—	—	—
27 " 1937	41.53	—	6.33	—	—	—
Laagste d.w ¹)	41.50	—	6.30	—	—	—
Hoogste d.w ¹)	41.65	34.25	6.37 1/2	1.50	9.60	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Hel-sing-fors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
21 Sept. 1937	46.32 3/4	40.12 1/2	45.15	3.97 1/2	54 1/2	1.81 1/8
22 " 1937	46.30	40.07 1/2	45.12 1/2	3.98	54 1/2	1.81 1/16
23 " 1937	46.25	40.02 1/2	45.07 1/2	3.97	54 1/2	1.81 1/16
24 " 1937	46.17 1/2	39.97 1/2	45.—	3.97	54 3/8	1.80 3/8
25 " 1937	46.17 1/2	39.97 1/2	45.—	3.97	54 1/2	1.80 3/8
27 " 1937	46.20	40.—	45.02 1/2	3.96	54	1.80 3/8
Laagste d.w ¹)	46.10	39.90	44.95	3.94	53 3/4	1.80 3/8
Hoogste d.w ¹)	46.35	40.15	45.17 1/2	4.01	54 3/4	1.81 3/8
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878 f

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
28 Sept. 1937	1.81	8.95 1/8	72.70	6.19 1/8	30.48	100 1/4
29 " 1937	1.81 1/16	8.95 1/8	72.67 1/2	6.19 1/8	30.48 1/2	100 1/4
30 " 1937	1.80 5/16	8.95 1/8	72.60	6.19 1/4	30.46	100 1/4
1 Oct. 1937	1.80 3/8	8.95 3/8	72.57 1/2	6.19 1/2	30.45 1/2	100 1/4
2 " 1937	1.80 3/8	8.96 3/8	72.60	6.—	30.49	100 1/4
4 " 1937	1.80 3/8	8.96 3/8	72.65	5.97 1/8	30.47 1/2	100 1/4
Laagste d.w ¹)	1.80 3/8	8.95	72.50	5.80	30.42	100
Hoogste d.w ¹)	1.81 1/8	8.96 3/8	72.75	6.21	30.50	100 3/8
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
28 Sept. 1937	41.56 1/2	—	6.33	—	—	—
29 " 1937	41.59	—	6.33	—	—	—
30 " 1937	41.55	—	6.32 1/2	—	—	—
1 Oct. 1937	41.52 1/2	—	6.32 1/2	—	—	—
2 " 1937	41.54	—	6.32 1/2	—	—	—
4 " 1937	41.55 1/2	—	6.33	—	—	—
Laagste d.w ¹)	41.52	34.20	6.30	—	—	—
Hoogste d.w ¹)	41.58	34.25	6.36	1.50	9.60	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Hel-sing-fors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
28 Sept. 1937	46.17 1/2	40.—	45.02 1/2	3.96	54	1.81
29 " 1937	46.17 1/2	39.97 1/2	45.—	3.96	54	1.81
30 " 1937	46.15	39.97 1/2	45.—	3.96	54	1.80 3/8
1 Oct. 1937	46.17 1/2	40.—	45.02 1/2	3.96	54	1.80 3/8
2 " 1937	46.22 1/2	40.05	45.05	3.96	54	1.80 3/8
4 " 1937	46.22 1/2	40.02 1/2	45.05	3.97	54 3/8	1.80 3/8
Laagste d.w ¹)	46.12 1/2	39.92 1/2	44.95	3.94	53 3/4	1.80 3/8
Hoogste d.w ¹)	46.27 1/2	40.10	45.10	3.99	54 3/4	1.81 3/8
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.
In 't Iste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
21 Sept. 1937	4.95	3.42	40.12 1/2	55.22
22 " 1937	4.95 1/8	3.41 3/8	40.12 1/2	55.23
23 " 1937	4.94 1/8	3.42 1/4	40.12	55.24
24 " 1937	4.95 1/16	3.42 1/8	40.12	55.30
25 " 1937	4.95 1/4	3.43 1/4	40.13	55.29 1/2
27 " 1937	4.94 1/8	3.42 1/8	40.13	55.27
28 Sept. 1936	—	—	—	—
Muntpariteit..	4.86	3.90 3/8	23.81 1/4	40 3/16

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
28 Sept. 1937	4.94 3/4	3.41 3/8	40.13	55.24
29 " 1937	4.95	3.42	40.13	55.30
30 " 1937	4.95	3.42 1/8	40.13	55.29
1 Oct. 1937	4.95 1/16	3.43 3/8	40.14	55.30
2 " 1937	4.95 1/8	3.29	40.15	55.30
4 " 1937	4.95 3/8	3.30 1/4	40.15	55.30
5 Oct. 1936	4.91 1/16	4.67 1/8	40.22 1/2	52.55
Muntpariteit..	4.86	3.90 3/8	23.81 1/4	40 3/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Londen	20/25 Sept. '37 Laagste/Hoogste	25 Sept. 1937	27 Sept./2 Oct. '37 Laagste/Hoogste	2 Oct. 1937
Alexandrië..	97 3/4	97 3/4	97 3/4	97 3/4
Athene	540	555	547 1/2	540
Bangkok...	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8
Budapest 1)..	24 3/4	25 1/4	25 1/4	25 1/4
Buenos Aires 2)	16.45	16.59	16.55	16.49
Calcutta	1/6 3/32	1/6 5/32	1/6 3/8	1/6 5/32
Istanbul ..	620	621	620	620
Hongkong ..	1/2 3/4	1/3 1/8	1/3	1/2 3/4
Kobe	1/1 1/32	1/2 1/32	1/2	1/1 1/16
Lissabon	110	110 3/8	110 3/8	110
Mexico	17 1/2	18 1/2	18	17 1/2
Montevideo 3)	27 3/4	28 1/2	28	27 3/4
Montreal ...	4.94 1/2	4.96 1/4	4.95 1/8	4.94 1/2
Rio de Janeiro 4)	3 3/32	3 1/16	3 1/8	2 31/32
Shanghai ..	1/2	1/2 1/4	1/2 1/8	1/2 1/4
Singapore ..	2/4 1/16	2/4 1/4	2/4 5/32	2/4 1/4
Valparaiso 5).	124	125	124	124
Warschau ..	26	26 1/2	26 1/4	26

1) Offic. not. 10 Dec. 16 1/2. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 16.12. 3) Offic. not. 12 Aug. 39 1/16; 17 Aug. 39 1/8; 18 Aug. 39 1/16; 25 Aug. 39 1/8; 26 Aug. 39 1/16. 4) Id. 11 Mrt. 1935 4 1/4. 5) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” notering.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 27 Sept. 1937.

	Activa.	
Binnenl. Wis- (Hfdbk. f	9.966.453,64	
sels, Prom. { Bijbnk. "	178.876,15	
enz. in disc. { Ag.sch. "	504.804,02	f 10.650.133,81
Papier o. h. Buitenl. in disconto	"	—
Idem eigen portef. f	5.064.000,—	
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel. "	—	f 5.064.000,—
Beleeningen { Hfdbk. f 146.223.568,51 ¹)		
incl. vrsch. { Bijbnk. "	3.828.506,78	
in rek.-crt. { Ag.sch. "	31.585.086,73	
op onderp.)	f 181.637.162,02	
Op Effecten	f 180.342.344,76 ¹)	
Op Goederen Spec. "	1.294.817,26	f 181.637.162,02 ¹)
Voorschotten a. h. Rijk	"	—
Munt, Goud	f 113.607.470,—	
Muntmat., Goud ..	1.152.274.424,11	
	f 1.265.881.894,11	
Munt, Zilver, enz. "	18.518.648,43	
Muntmat., Zilver ..	—	f 1.284.400.542,54 ²)
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen	"	41.577.268,05
Gebouwen en Meub. der Bank	"	4.600.000,—
Diverse rekeningen	"	6.619.743,89
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S.No. 221)	"	10.193.915,19
		f 1.544.742.765,50
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefondsen	" 4.338.707,82	
Bijzondere reserve	" 6.600.000,—	
Pensioenfondsen	" 11.163.698,21	
Bankbiljetten in omloop	" 833.510.960,—	
Bankassigtiën in omloop	" 10.022,28	
Rek.-Cour. { Het Rijk f 78.616.590,84		
saldo's: { Anderen "	588.483.420,76	f 667.100.011,60
Diverse rekeningen	"	2.019.365,59
		f 1.544.742.765,50
Schikbaar metaalsaldo	f 684.080.002,03	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is ..	"	1.710.200.005,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	"	—
1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f 65.883.125,—	
2) Waarvan in het buitenland	—	

GROOTHANDELSPRIJZEN VAN BELANGRIJKE VOEDINGS- EN GENOT-

1) Zie blz. 738 van dit nummer	GERST 65/6 kg Russische 1) loco Rotterdam per 2000 kg.		MAIS Rotterdam per 2000 kg.				ROGGE 74 kg La Plata 1) loco Rotterdam per 100 kg.		TARWE Rotterdam per 100 kg.				BURMA RIJST Loonzein per cwt. f.o.b. Rangoon/Bassein		BOTER per kg.		KAAS Edammer Alkmaar Fabr. exp. gang k.a.p. per 50 kg.		EIEREN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.				
	f %		Termijn- noteer. op 1 of 2 mnd.		La Plata Locoprijs		f %		Termijn- noteer. op 1 of 2 mnd.		La Plata 1) Locoprijs		Herl. Ned. Ct. Not.		Leeuwar- der Comm. Noteering		Hefving Crisis Zuivel- Centr.		f %		f %		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1927	237	110.2	171.50	89.3	176	87.1	12.475	102.5	13.825	110.1	14.75	109.3	6.83	104.5	11/3 1/4	2.03	98.4	—	—	43.30	95.0	7.96	99.3
1928	228.50	106.2	208.50	108.6	226	111.9	13.15	108.1	12.575	100.1	13.475	99.9	6.43	98.4	10/7 1/4	2.11	102.3	—	—	48.05	105.4	7.99	99.6
1929	179.75	83.6	196	102.1	204	101.0	10.875	89.4	11.275	89.8	12.25	90.8	6.34	97.0	10/6	2.05	99.4	—	—	45.40	99.6	8.11	101.1
1930	111.75	52.0	118.50	61.7	136.75	67.7	6.225	51.2	8.275	65.9	9.675	71.7	5.09	77.9	8/5	1.66	80.5	—	—	38.45	84.4	6.72	83.8
1931	107.25	49.9	78.25	40.8	84.50	41.8	4.55	37.4	4.65	37.0	5.55	41.1	3.09	47.3	5/6	1.34	64.9	—	—	31.30	68.7	5.35	66.7
1932	100.75	46.8	72	37.5	77.25	38.2	4.625	38.0	4.70	37.4	5.225	38.7	2.59	39.6	5/11 1/2	0.94	45.6	—	—	22.70	49.8	4.14	51.6
1933	70	32.5	60.75	31.6	68.50	33.9	3.55	29.3	3.75	29.9	5.025	37.2	1.84	28.2	4/5 1/2	0.61	29.6	0.96	0.96	20.20	44.3	3.71	46.3
1934	75.75	35.2	64.75	33.7	70.75	35.0	3.325	27.3	3.25	25.9	3.675	27.3	1.74	26.6	4/7 1/4	0.45	21.8	1	1	18.70	41.0	3.45	43.0
1935	68	31.6	56	29.2	61.25	30.3	3.075	25.3	3.875	30.9	4.125	30.6	2.07	31.7	5/8 1/2	0.49	23.7	0.99	0.99	14.85	32.6	3.20	39.9
1936	86	40.0	74.50	38.8	74	36.6	4.275	35.1	5.75	45.8	6.275	46.5	2.19	33.5	5/7 1/2	0.58	28.1	0.885	0.885	17.55	38.5	3.50	43.6
Jan. 1936	63.50	29.5	54	28.1	56	27.7	3.525	29.0	5.10	40.6	5.45	40.4	1.81	27.9	4/11 1/2	0.57	27.6	0.95	0.95	16.80	36.9	4.04	50.4
Febr.	64.50	30.0	52	27.1	55.25	27.4	3.40	27.9	4.925	39.2	5.225	38.7	1.89	28.7	5/2 1/4	0.61	29.6	0.925	0.925	17.375	38.1	3.375	42.1
Maart	69.75	32.4	56	29.2	59.50	29.5	3.50	28.8	4.925	39.2	5.225	38.7	2.03	31.1	5/7	0.46	22.3	1.04	1.04	17.70	38.8	2.69	33.5
April	70	32.5	58	30.2	64	31.7	3.45	28.4	4.85	38.6	5.175	38.4	2.10	32.1	5/9 1/4	0.44	21.3	1.025	1.025	16.825	36.9	2.49	31.0
Mei	72.25	33.6	59	30.7	63.75	31.6	3.175	26.1	4.65	37.0	5.125	38.0	2.11	32.3	5/8 1/4	0.47	22.8	0.99	0.99	18.75	41.1	2.52	31.4
Juni	71.50	33.2	60.75	31.6	66	32.7	3.45	28.4	4.625	36.8	5.05	37.4	2.12	32.4	5/8 1/2	0.57	27.6	0.89	0.89	20.20	44.3	2.69	33.5
Juli	74.75	34.8	65.75	34.2	71.75	35.5	3.65	30.0	5.15	41.0	5.625	41.7	2.06	31.5	5/7	0.60	29.1	0.815	0.815	19.35	42.5	2.91	36.3
Aug.	88	40.9	79.75	41.5	84	41.6	4.025	33.1	5.95	47.4	6.35	47.1	2.17	33.2	5/10 1/2	0.62	30.0	0.80	0.80	17.875	39.2	3.315	41.3
Sept.	88	40.9	79	41.1	85	42.1	4.40	36.2	6	47.8	6.50	48.2	2.22	34.0	5/11 1/2	0.58	28.1	0.79	0.79	16.25	35.6	3.63	45.3
Oct.	120.50	56.0	94.75	49.3	97.50	48.3	6.025	49.5	7.775	61.9	8.80	65.2	2.57	39.3	5/7 1/2	0.63	30.5	0.775	0.775	17.55	38.5	4.85	60.5
Nov.	121.50	56.5	89.75	46.7	89.50	44.3	5.725	47.1	7.275	57.9	8.55	63.4	2.46	37.7	5/5 1/4	0.70	33.9	0.78	0.78	16.075	35.3	5.15	64.2
Dec.	129	60.0	95.25	49.6	97	48.0	6.975	57.3	7.875	62.7	8.175	60.6	2.71	41.5	6/1 1/2	0.65	31.5	0.825	0.825	15.75	34.6	4.365	54.4
Jan. 1937	132	61.4	99.75	52.0	97.50	48.3	7.975	65.5	8.075	64.3	8.40	62.3	2.74	41.9	6/1 1/2	0.66	32.0	0.85	0.85	17.075	37.5	3.45	43.0
Febr.	129	60.0	102	53.1	100.50	49.8	8.725	71.7	7.925	63.1	8.25	61.1	2.62	40.1	5/10 1/4	0.69	33.4	0.80	0.80	18.75	41.1	3.81	47.0
Maart	133	61.8	104.25	54.3	106	52.5	9.025	74.2	8.725	69.5	9.15	67.8	2.57	39.3	5/9 1/4	0.68	33.0	0.80	0.80	18.825	41.3	3.86	48.1
April	149.75	69.6	110.75	57.7	115	56.9	10	82.2	9.40	74.9	10.175	75.4	2.72	41.6	6/1 1/4	0.69	33.4	0.80	0.80	16.45	36.1	3.05	38.0
Mei	144.40	67.1	107	55.7	110	54.5	10	82.2	8.925	71.1	9.725	72.1	2.64	40.4	5/10 1/2	0.71	34.5	0.725	0.725	17.325	38.0	2.89	36.0
Juni	148.75	69.2	99	51.6	105	52.0	10.15	83.4	7.525	59.9	8.95	66.3	2.63	40.3	5/10 1/4	0.74	35.9	0.70	0.70	19.825	43.5	2.98	37.2
Juli	149.25	69.4	108.25	56.4	111	55.0	9.85	81.0	8.575	68.3	9.975	73.9	2.68	41.0	5/11 1/4	0.77	37.4	0.68	0.68	20.15	44.2	3.74	46.6
Aug.	136.50	63.5	106.50	55.5	112	55.4	9.30	76.4	7.825	62.3	9.225	68.4	2.86	43.8	6/4	0.78	37.9	0.64	0.64	21.50	47.2	3.84	47.9
Sept.	129.50	60.2	107	55.7	122	60.4	9.225	75.8	7.55	60.1	8.525	63.2	2.96	45.6	6/7	0.85	41.3	0.525	0.525	21	46.1	4.69	58.5
21-28 Sept. '37	133.50	62.1	107.75	56.1	117	57.9	9.225	75.8	7.70	61.3	8.50	63.0	2.97	45.5	6/7 1/2	0.88	42.7	0.50	0.50	23.25	51.0	5.10	63.6
28 Sept.-5 Oct.	138.50	64.4	109.25	56.9	115.50	57.2	9.225	75.8	7.80	62.3	8.65	64.1	3	45.9	6/8 1/4	0.92	44.7	0.45	0.45	23.50	51.6	5	62.3

	JUTE „First Marks“ c.i.f. Londen per Eng. ton		KATOEN				AUSTRALISCHE WOL in olie gekamd; loco Bradford per lb.				JAPAN. ZIJDE 13/14 Dernier wit Gr. D. te New York per lb.			RUBBER Stand. Ribbed Smoked Sheets loco Londen p. lb.							
	f %		Middling Upland loco New York per lb.		Super Fine C.P. Oomra Liverpool per lb.		Crossbred Colonial Carded 50's Av.		Merino 64's Av.		Herl. Ned. Ct. Not.			Herl. Ned. Ct. Not.							
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
1927	442.38	103.4	36.10/-	43.8	93.1	17.60	36.7	102.1	7.27	133.8	96.8	26.50	244.9	104.8	48.50	13.55	105.8	5.44	93	140.2	18.50
1928	445.89	104.2	36.16/11	49.8	105.8	20	37.9	105.5	7.51	153.8	111.2	30.50	259.7	111.1	51.50	12.60	98.4	5.07	54	81.4	10.75
1929	395.49	92.4	32.14/3	47.6	101.1	19.10	32.2	92.4	6.59	127.2	92.0	25.25	196.5	84.1	39	12.28	95.9	4.93	52	78.4	10.25
1930	257.97	60.3	21.6/9	33.6	71.4	13.50	19.7	54.8	3.92	81.9	59.2	16.25	134.8	57.7	26.75	8.50	66.4	3.42	30	45.2	5.87
1931	192.15	44.9	17.1/7	21.1	44.8	8.50	20.1	55.9	4.28	60.9	44.0	13	109.4	46.6	23.25	5.97	46.6	2.40	15	22.6	3.12
1932	146.86	34.3	16.18/-	15.9	33.8	6.40	19.5	54.3	5.39	42.5	30.7	11.75	79.7	34.1	22	3.87	30.2	1.56	12	18.1	3.37
1933	128.63	30.1	15.12/2	17.4	37.0	8.70	16.8	46.8	4.91	48.9	35.4	14.25	96.9	41.5	28.25	3.21	25.1	1.61	11	16.6	3.25
1934	115.85	27.1	15.9/9	18.3	38.9	12.30	13.6	37.8	4.37	51.4	37.2	16.50	95.8	41.0	30.75	1.92	15.0	1.29	19	28.6	6.25
1935	134.52	31.4	18.11/8	17.6	37.4	11.90	17.7	49.3	5.87	42.2	30.5	14	84.5	36.2	28	2.41	18.8	1.63	18	27.1	6
1936	142.61	33.3	18.6/8	19.0	40.4	12.10	18.2	50.7	5.60	54.3	39.3	16.75	108.6	46.5	33.50	2.71	21.2	1.73	25	37.7	7.75
Jan. 1937	166.88	39.0	18.12/6	23.7	50.4	13	22.0	61.2	5.88	88.2	63.8	23.75	141.9	60.7	38	3.92	30.6	2.145	38	57.3	10.37
Febr.	169.23	39.5	18.18/2	24.0	51.0	13.15	21.8	60.7	5.85	88.6	61.9	23	133.6	57.2	35.75	3.53	27.6	1.93	40	60.3	10.50
Maart	174.86	40.9	19.9/1	26.6	56.5	14.45	23.3	64.8	6.25	88.6	64.1	23.75	138.9	59.4	37.25	3.59	28.0	1.96	44	66.3	12
April	189.96	44.4	21.3/3	26.0	55.2	14.35	23.1	64.3	6.16	96.5	69.8	25.75	144.9	62.0	38.75	3.56	27.8	1.95	44	66.3	11.62
Mei	201.20	47.0	22.7/6	24.3	51.6	13.35	22.7	63.2	6.04	97.4	70.4	26	142.9	61.1	38.25	3.25	24.5	1.785	38	57.3	10.25
Juni	186.90	43.7	20.16/7	22.9	48.6	12.60	22.3	62.1	5.96	95.6	69.1	25.50	140.2	60.0	37.50	3.28	25.6	1.885	36	54.3	9.62
Juli	189.87	44.4	21.1/3	22.4	47.6	12.32	21.5	59.8	5.71	95.8	69.3	25.50	142.2	60.8	37.75	3.42	26.7	1.885	34	51.3	9.12
Aug.	188.67	44.1	20.17/6	18.8	39.9	10.35	19.6	54.5	5.19	98.9	71.5	26.25	145.0	62.0	38.50	3.30	25.8	1.82	33	49.7	8.85
Sept.	186.01	43.5																			

MIDDELEN EN GRONDSTOFFEN. (Indexcijfers gebaseerd op 1927 t/m 1929 = 100).

	GE-SLACHTE RUNDEREN (versch) per 100 kg Rotterdam		GE-SLACHTE VARKENS (versch) per 100 kg Rotterdam		DEENSCH BACON middelgew. No. 1 Londen per cwt.			BEVROREN ARG. RUND-VLEESCH Londen per 8 lbs.			CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland			KOFFIE Loco R'dam/A'dam per 1/2 kg.		SUIKER Witte krist. suiker loco Rotterdam/A'dam per 100 kg.		THEE N.-Ind thee-veiling A'dam Gem. Java- en Sumatrathee per 1/2 kg.		Indexcijfer voedings- en genot-middelen		
	f	%	f	%	f	%	sh.	f	%	sh.	f	%	sh.	cts.	%	f	%	cts.	%			
	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.		Not.	
1927	93	98.2	77.50	90.8	65.15	97.8	107/6	2.73	92.2	4/6	41.21	119.4	68/-	46,875	95.5	54.10	91.4	19,125	119.6	82.75	109.2	101.3
1928	93	98.2	77.50	90.8	65.15	97.8	107/6	2.73	92.2	4/6	41.21	119.4	68/-	46,875	95.5	54.10	91.4	19,125	119.6	82.75	109.2	101.3
1929	96.40	101.8	93.125	109.2	67.81	100.8	112/2	3.12	105.4	5/2	27.70	100.4	80.2	45/10	50,75	101.1	63.48	107.3	15,85	99.1	75.25	99.3
1930	108	114.0	72.90	85.5	57.19	85.9	94/7	2.97	100.3	4/11	21.04	61.0	34/11	32	65.2	38.10	64.4	9.60	60.0	60.75	80.2	72.1
1931	88	92.9	48	56.3	35.72	53.6	63/6	2.44	82.4	4/4	13.84	40.1	24/7	25	50.9	27.10	45.8	8	50.0	42.50	56.1	53.3
1932	61	64.4	37.50	44.0	25.46	38.2	58/7	1.70	57.4	3/11	11.77	34.1	27/1	24	48.9	30.04	50.8	6.325	39.6	28.25	43.3	43.0
1933	52	54.9	49.50	58.0	30.74	46.2	74/7	1.54	52.0	3/9	9.30	26.9	22/7	21,10	43.0	22.83	38.6	5.325	34.5	32.75	37.0	37.0
1934	61.50	64.9	46.65	54.7	32.94	49.5	88/1	1.42	48.0	3/9 1/2	8.15	23.6	21/10	16,80	34.2	18.40	31.1	4.075	25.1	40	52.8	34.9
1935	48,125	50.8	51,625	60.5	32	48.1	88/5	1.19	40.2	3/3 1/2	8.15	23.6	22/6	14,10	28.7	15.21	25.7	3.85	24.1	34.50	45.5	32.5
1936	53,425	56.4	48,60	57.0	36,37	54.6	93/6	1,48	50,0	3/9 1/2	12,05	34,9	30/4	13,625	27,8	16,875	28,5	4,025	25,2	40	52,8	39,2
Jan. 1936	44	46.5	50,875	59.6	32,09	48.2	88/2	1,41	47,6	3/10 1/2	8,49	24,6	23/4	13	26,5	15	25,4	4,325	27,0	39,50	52,1	35,4
Febr.	43,775	46,2	48,25	56,6	33,85	50,8	93/-	1,27	42,9	3/5 1/4	8,62	25,0	23 8	13	26,5	15,50	26,2	4,125	25,8	38,50	50,8	34,6
Maart	45,75	48,3	46,575	54,6	34,35	51,6	94/6	1,23	41,6	3/4 1/4	8,48	24,6	23/4	13	26,5	15,50	26,2	3,925	24,5	37,25	49,2	33,8
April	48,50	51,2	45,375	53,2	33,85	50,8	93/-	1,30	43,9	3/7	8,67	25,1	23/10	13	26,5	15,50	26,2	3,975	24,9	36,50	48,2	33,6
Mei	51,60	54,5	44,30	51,9	33,38	50,1	90/10	1,33	44,9	3/7 1/2	9,25	26,8	25/2	13	26,5	15,50	26,2	3,65	22,8	37	48,8	33,9
Juni	54,15	57,2	46,25	54,2	34,13	51,3	92/-	1,51	51,0	4/- 3/4	10,42	30,2	28/1	13	26,5	15,50	26,2	3,85	24,1	36,50	47,2	35,7
Juli	57,35	60,6	47,75	56,0	34,53	51,9	93/7	1,52	51,4	4/1 1/2	10,33	29,9	28/-	13,125	26,7	15,50	26,2	3,70	23,1	36,25	49,9	36,5
Aug.	60,40	63,8	50,20	58,8	37	55,6	100/-	1,54	52,0	4/2	10,22	31,6	29/6	13	26,5	15,50	26,2	3,55	22,2	36,75	48,5	38,2
Sept.	61,05	64,5	51,875	60,8	37,25	55,9	100/-	1,51	51,0	4/- 1/2	12,20	35,3	32/9	13	26,5	17,50	29,6	3,475	21,7	37,50	49,5	39,2
Oct.	58,85	62,1	52,30	61,3	44,15	66,3	96/10	1,65	55,7	3/7 1/2	17,21	49,9	37/9	14,875	30,3	19,50	33,0	4,475	28,0	46,50	61,4	48,4
Nov.	56	59,1	49,875	58,5	40,73	61,2	90/-	1,69	57,1	3/8 1/4	17,42	50,5	38/6	15,25	31,1	20,50	34,7	4,575	28,6	48,50	64,0	48,0
Dec.	59,80	63,1	49,70	58,3	41,35	62,1	92/-	1,80	60,8	4/-	22,48	65,1	50/-	16,25	33,1	21,50	36,3	4,725	29,5	48	63,4	50,4
Jan. 1937	64,60	68,2	52,75	61,8	41,22	61,9	92/-	1,81	61,1	4/- 1/2	24,50	71,0	54/8	16,75	34,1	22,125	37,4	5,575	34,9	50,50	66,7	52,0
Febr.	64,175	67,8	53,325	62,5	38,49	57,8	86/-	1,80	60,8	4/- 1/4	21,09	61,1	47/2	18,25	37,2	24	40,6	5,725	35,8	53,50	70,6	52,4
Maart	66,15	69,9	54,825	64,3	39,83	59,8	89/-	1,67	56,4	3/8 1/4	23	66,7	51,6	18	36,7	23,80	40,2	6,10	38,1	55	53,7	51,6
April	71	73,25	56,25	65,9	42,32	63,6	94/3	1,72	58,1	3/10	20,83	60,3	46/5	17,875	36,4	23,375	39,5	6,125	38,3	54,25	71,6	54,4
Mei	73,35	77,4	56,75	66,5	42,71	64,1	95/-	1,90	64,2	4/2 1/4	17,30	50,1	38/6	17,50	35,7	23	38,9	6,075	38,0	55	72,6	53,6
Juni	80,25	84,7	55,75	65,3	39,87	59,9	88/10	2,04	68,9	4/6 1/2	15,66	45,4	34/11	17,50	35,7	23	38,9	6,525	40,8	50,50	66,7	52,7
Juli	78,45	82,8	60,85	71,3	42,63	64,0	94/6	1,97	66,6	4/4 1/2	16,46	47,7	36/6	17,50	35,7	23	38,9	6,575	41,1	55	72,6	55,1
Aug.	77,875	82,2	67,875	79,6	46,32	69,6	102/6	1,13	72,0	4/8 1/2	17,61	51,0	39/-	17	34,6	23	38,9	6,50	40,6	54,75	72,3	55,3
Sept.	72,425	76,5	69,20	81,1	46,17	69,3	102/10	1,26	66,3	4/4 1/2	15,97	46,3	35/7	16,75	34,1	23	38,9	6,325	39,6	56	73,9	55,1
-28 Sept. '37	69	72,9	67	78,5	47,56	71,4	106/-	2,02	68,2	4/6	16,17	46,8	36/-	16,50	33,6	23	38,9	6,25	39,1	56	73,9	56,5
3 Sept.-5 Oct.	70,30	74,2	68,75	80,6	47,46	71,3	106/-	2,01	67,9	4/6	13,88	40,2	31/-	16,50	33,6	23	38,9	6,25	39,1	57	75,2	56,6

	GRENNHOUT Zweeds ongesterd 2 1/2 x 7 per standaard		VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finl. per standaard van 4.672 M³.		KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pond per standaard Veiling te Amsterdam		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		GRONDNOTEN Gepelde Coromandel, per longton c.i.f. Londen		LIJNZAAD La Plata loco Rotterdam per 1960 kg.		GOUDE cash Londen per ounce fine		Indexcijfer agrarische grondstoffen	Algemeen indexcijfer	Indexcijfer Indische uitvoer-producten			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%						
	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.						
1927	230,28	100.0	190	100.0	40,43	100.0	32,625	106,5	266,03	106,4	21,18/11	362,50	95,0	51,50	100,1	85/-	105,3	104,4	124,1	
1928	229,90	100,0	190	100,0	40,43	100,0	31,875	104,1	254,10	101,6	21,1	363	95,1	51,45	100,0	85/-	102,0	100,2	94,6	
1929	229,71	99,9	190	100,0	40,43	100,0	31,875	104,1	254,10	101,6	21,1	363	95,1	51,45	100,0	85/-	102,0	100,2	94,6	
1930	218,43	95,0	181,2	95,0	32,25	80,5	27,375	89,4	230,16	92,0	19,9	419,25	109,9	51,40	99,9	85/-	92,7	95,4	84,5	
1931	187,88	81,7	16,14	81,7	25,36	63,3	22,625	73,9	175,55	70,2	14,10/4	356	93,3	51,40	99,9	85/-	69,6	75,3	60,0	
1932	136,14	59,2	15,13/4	69	45,2	27,8	13	42,4	130,52	52,2	15,4	137	35,9	51,25	99,6	118/-	35,1	43,0	38,4	
1933	136,48	59,3	16,11/2	73,50	48,1	13,26	33,1	9,30	90,39	36,1	10,19/4	148	38,8	51,35	99,8	124/7	33,1	39,2	34,5	
1934	134,02	58,3	17,18/4	76,50	50,1	12,07	30,1	6,90	22,5	71,90	28,7	9,12/3	142,50	37,3	51,50	100,1	137/8	31,6	37,4	36,5
1935	127,91	55,6	17,13/4	59,50	39,0	12,54	31,3	9,15	29,9	104,26	41,7	14,8/-	131,75	34,5	51,50	100,1	142/2	32,2	37,3	34,8
1936	139,98	60,9	17,19/10	78,25	51,3	15,40	38,4	11,90	38,9	113,49	45,4	14,11/9	166,50	43,6	54,60	106,1	140/4	39,0	42,3	40,7
Jan. 1937	181	78,7	20,4/-	118,75	77,8	21,50	53,6	20,625	67,3	145,04	58,0	16,3/9	201,50	52,8	63,45	123,3	141/8	55,1	56,3	58,5
Febr.	187,95	81,7	21,1/-	125	81,9	22,75	56,8	17,95	58,6	132,01	52,8	14,15/-	194,50	51,0	63,60	123,6	142/1	54,1	57,1	59,5
Maart	201,84	87,8	22,12/-	135	88,4	25	62,4	18,05	58,9	137,54	55,0	15,8/1	209,25	54,8	63,60	123,6	142/4	57,5	61,6	64,8
April	208,79	90,8	23,5/-	135	88,4	28,50	71,1	16,875	55,1	138,95	55,6	15,9/8	224,50	58,8	63,45	123,3	141/5	59,3	60,5	63,6
Mei	211,29	91,9	23,10/-	137	89,7	26,25	65,5	14,95	48,8	127,60	51,0	14,4/-	220,50	57,8	63,15	122,7	140/8	56,7	60,3	58,2
Juni	211,01	91,8	23,10/-	137,50	90,1	24,25	60,5	14,325	46,8	130,85	52,3	14,11/7	216,50	56,7	63,10	122,6	140/7 1/2	54,8	59,1	56,1
Juli	212	92,2	23,10/-	136,25	89,5	24	59,9	14,525	47,4	137,65	55,0	15,5/4	221,75	58,1	63,15	122,7	140/-	55,2	60,3	56,3
Aug.	212,40	92,4	23,10/-	135	88,4	25	62,4	13,95	45,6	126,66	50,6	14,6/-	225,50	59,1	63,05	122,5	139/7	53,7	59,2	55,3
Sept.	211,08	91,8	23,10/-	135	88,4	25	62,4	13,15	42,9	120,84	48,3	13,9/1	226	59,2	63,05	122,5	140/4	52,3	57,9	55,3
-28 Sept. '37	210,88	91,7	23,10/-	135	88,4	25	62,4	13,75	44,9	124,30	49,7	13,17/6	227,50	59,6	62,90	122,3	140/4 1/2	52,3	58,0	54,6

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 4 October 1937.

Activa.			
Binnenl. Wissels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 9.959.962,99 Bijbnk. " 204.000,88 Ag.sch. " 537.828,02	f	10.701.791,89
Papier o. h. Buitentl. in disconto	"		
Idem eigen portef.	f 5.064.000,—		
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	"		5.064.000,—
Beleeningen incl. vrach. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 158.714.402,69 ¹⁾ Bijbnk. " 3.753.800,83 Ag.sch. " 34.895.713,44	f	197.363.916,96
Op Effecten	f 195.908.742,67 ¹⁾		
Op Goederen en Spec.	" 1.455.174,29		197.363.916,96 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	"		
Munt, Goud	f 113.607.470,—		
Muntmat., Goud	" 1.162.269.451,25		
	f 1.275.876.921,25 ¹⁾		
Munt, Zilver, enz.	" 17.562.225,98		
Muntmat., Zilver	"		1.293.439.147,23 ¹⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen	" 41.714.393,18		
Gebouwen en Meub. der Bank	" 4.600.000,—		
Diverse rekeningen	" 7.927.299,12		
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	" 10.193.915,19		
	f 1.571.004.463,57		

Passiva.			
Kapitaal	f 20.000.000,—		
Reservefondsen	" 4.338.707,82		
Bijzondere reserve	" 6.600.000,—		
Pensioenfondsen	" 11.110.038,60		
Bankbiljetten in omloop	" 863.039.990,—		
Bankassignatiën in omloop	" 32.287,75		
Rek.-Cour. (Het Rijk saldo's: Anderen)	f 138.072.462,53 " 525.543.032,20		663.615.494,73
Diverse rekeningen	" 2.267.944,67		
	f 1.571.004.463,57		

Beschikbaar metaalsaldo f 682.713.810,82
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is .. 1.706.784.530,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 65.883.125,—
²⁾ Waarvan in het buitenland " 10.016.941,04

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeschb. schulden	Beschkb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
4 Oct. '37	113807	1.162.269	863.040	663.648	682.714	85
27 Sept. '37	113607	1.152.274	833.511	667.110	684.080	85,5
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
4 Oct. 1937	10.702	—	197.364	5.064	7.927
27 Sept. 1937	10.650	—	181.637	5.064	6.620
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa:

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeschb. schulden	Beschkb. metaal-saldo
2 Oct. '37 ²⁾	133.150	—	195.490	83.810	21.430
25 Sept. '37 ²⁾	132.260	—	195.180	82.560	21.164
4 Sept. 1937	116.574	15.777	201.644	71.881	22.941
28 Aug. 1937	116.574	15.940	198.697	73.188	23.760
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
2 Oct. '37 ²⁾	4.040	83.600	—	72.270	48
25 Sept. '37 ²⁾	4.830	83.060	—	71.210	48
4 Sept. 1937	4.546	10.767	56.851	71.549	48
28 Aug. 1937	4.740	10.843	56.295	67.665	49
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
29 Sept. 1937	328.068	488.470	37.936	6.191	20.768
22 " 1937	328.032	485.970	40.437	5.208	21.641
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
29 Sept. '37	105.838	21.805	95.122	37.179	39.598	25,7
22 " '37	106.868	15.664	105.601	36.243	42.062	26,7
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
23 Sept. '37	55.805	421	12	11.098	809	5.448	3.200
16 " '37	55.805	413	15	10.137	809	5.916	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Particulieren
23 Sept. '37	5.637	2.993	88.645	74	2.261	17.143
16 " '37	5.637	3.130	88.840	70	2.239	16.555
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Devlezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
30 Sept. 1937	70,1	20,1	5,7	5.538,3	51,5
23 " 1937	70,0	20,1	5,9	4.762,4	29,3
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effecten	Diverse Activa ²⁾	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
30 Sept. 1937	104,5	786,1	5.256,2	838,1	283,8
23 " 1937	104,5	762,8	4.667,9	651,7	275,7
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ w.o. Rentenbankscheine 30, 23 Sept., resp. 7, 26 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1937	Goud		Binnen- en buitenlandsche wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheidsfondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen						Schatkist	Partic.
30 Sept.	3.483	46	1.251	50	152	40	4.436	42	536
23 " "	3.512	48	1.277	37	152	40	4.389	58	611

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		"Other cash" ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certificaten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
15 Sept. '37	9.139,1	9.129,9	296,3	23,2	3,1
8 " '37	8.839,9	8.830,9	271,2	23,6	3,1

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
15 Sept. '37	2.526,2	4.271,3	7.525,2	132,6	80,0	—
8 " '37	2.526,2	4.295,5	7.154,4	132,6	79,6	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.
²⁾ "Other Cash" does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.
³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
8 Sept. '37	23	10.041	12.274	5.162	26.207	5.289
1 " '37	15	10.027	12.292	5.186	26.251	5.268

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.